

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ

У НОМЕРІ:

- **ІНФОРМАЦІЙНА СФЕРА**

*∨ Законодавче антиспам-регулювання
у контексті стандартів захисту
персональних даних*

- **СОЦІАЛЬНА СФЕРА**

*∨ Чи доцільно скасувати в Україні
перенесення вихідних та робочих днів
через свята*

№ 3 (208) ЛЮТИЙ 2021

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 3 (208) 2021

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Додаток до журналу
«УКРАЇНА: ПОДІЇ, ФАКТИ, КОМЕНТАРІ»

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

Ю. Половинчак

Редакційна колегія:

Н. Іванова (відповідальна за випуск), Т. Дубас,
Ю. Калініна-Симончук

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Передрук – тільки з дозволу редакції

З повнотекстовою версією видання можна
ознайомитись на сайті

Центру досліджень соціальних комунікацій
nbuviar.gov.ua

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

В. Зеленський підписав закон щодо оновлення відомостей Державного земельного кадастру про державний кордон України.....	3
Президент підписав закон щодо зниження ставки ПДВ для деяких видів аграрної продукції.....	3
Президент підписав закон щодо вдосконалення процедури обрання керівників вишів	3

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

<i>Закірова С.</i> Законодавче антиспам-регулювання у контексті стандартів захисту персональних даних: українські кроки і світова практика ..	4
<i>Беззуб І.</i> Чи доцільно скасувати в Україні перенесення вихідних та робочих днів через свята?.....	14

УКРАЇНА У ФОКУСІ ІНОЗЕМНИХ ЗМІ (7 – 31 січня 2021 р.)	23
---	----

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *	44
---------------------------------	----

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

В. Зеленський підписав закон щодо оновлення відомостей Державного земельного кадастру про державний кордон України

Президент В. Зеленський підписав Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо внесення до Державного земельного кадастру відомостей про державний кордон України» № 1175-ІХ, який парламент ухвалив 2 лютого 2021 р.

Цей документ дозволяє внести до Державного земельного кадастру відомості про державний кордон України на підставі затверджених документів демаркації (редемаркації, делімітації) державного кордону.

Також, згідно з законом, із числа видів документації із землеустрою виключена

документація із землеустрою щодо визначення та встановлення в натурі (на місцевості) державного кордону України тощо.

Відповідні зміни внесено до законів України «Про землеустрій» та «Про Державний земельний кадастр».

Закон набирає чинності на наступний день після опублікування (*Офіційний вебпортал парламенту України* (<https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-pidpisav-zakon-shodo-onovlennya-vidomost-66725>)). – 2021. – 23.02).

Президент підписав закон щодо зниження ставки ПДВ для деяких видів аграрної продукції

Президент України В. Зеленський підписав Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ставки податку на додану вартість з операцій з постачання окремих видів сільськогосподарської продукції» № 1115-ІХ, який ВРУ ухвалила 17 грудня 2020 р.

Документ передбачає зниження ставки ПДВ з 20 % до 14 % за операціями з постачання та ввезення на територію України деяких видів сільськогосподарської продукції, зокрема: великої рогатої худоби, свиней, молока незбираного, пшениці та жита, ячменю, вівса, кукурудзи, соєвих бобів, цукрових буряків, насіння льону, свиріпи або ріпаку, соняшнику та інших олійних культур.

Закон спрямований на забезпечення підтримки сільськогосподарського товаровиробництва в Україні, залучення інвестицій у галузь та підвищення конкурентоспроможності вітчизняного сільського господарства.

Також реалізація норм закону знизить мотивацію платників податку до оптимізації податкових зобов'язань з ПДВ за операціями з відповідною продукцією, що зменшить втрати бюджету та сприятиме детінізації у сфері аграрного виробництва (*Офіційний вебпортал парламенту України* (<https://www.president.gov.ua/news/prezident-pidpisav-zakon-shodo-znizhennya-stavki-pdv-dlya-de-66709>)). – 2021. – 22.02).

Президент підписав закон щодо вдосконалення процедури обрання керівників вишів

Президент В. Зеленський підписав Закон України «Про внесення змін до Закону України “Про вищу освіту” щодо про-

цедури обрання керівника закладу вищої освіти» № 1216-ІХ, який ВРУ підтримала 5 лютого 2021 р.

Документ удосконалює процес обрання керівника закладу вищої освіти шляхом запровадження другого туру виборів. Також уточнюється процедура встановлення результатів виборів та конкретизуються умови для проведення повторного конкурсу на заміщення посади керівника вишу.

Зокрема, закон доповнює ст. 42 Закону України «Про вищу освіту» положеннями, згідно з якими у разі, якщо у виборах керівника вишу взяли участь дві або більше кандидатур і жодна з них не набрала понад 50 % голосів, на сьомий день проводиться другий тур виборів поміж двох осіб, які в першому турі набрали найбільшу кількість голосів.

Якщо обрана за конкурсом кандидатура не пройшла спеціальну перевірку, протягом тижня після закінчення спецперевірки оголошується новий конкурс на заміщення посади керівника вишу.

У разі, якщо вибори визнані такими, що не відбулися або жодна з кандидатур не набрала необхідної кількості голосів, протягом тижня з дня встановлення результатів виборів оголошується новий конкурс.

Таким чином забезпечується волевиявлення трудового колективу, якість виборчого процесу, усуваються корупційні ризики, які виникають при призначенні виконувача обов'язків керівника закладу вищої освіти, а також численні проблемні питання щодо умов і порядку обрання та призначення на посаду його керівника.

Закон набирає чинності на наступний день після опублікування (*Офіційний вебпортал парламенту України* (<https://www.president.gov.ua/news/prezident-pidpisav-zakon-shodovdoskonalennya-proceduri-obra-66741>)). – 2021. – 23.02).

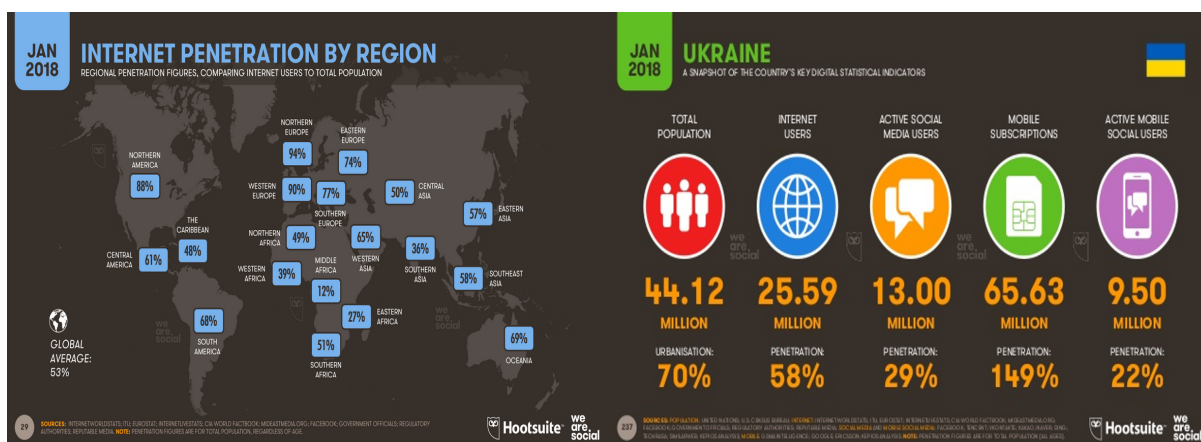
АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

С. Закірова, канд. іст. наук, доц., ст. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Законодавче антиспам-регулювання у контексті стандартів захисту персональних даних: українські кроки і світова практика

Сучасний світ практично неможливо уявити без електронних засобів комунікації. За даними дослідження компаній We Are Social та Hootsuite у 2018 р. кількість

тільки активних інтернет-користувачів становила 4 млрд, а кількість користувачів соціальних мереж перевищує 3 млрд осіб, хоча доступ до Інтернету у світі розподілений нерівномірно.

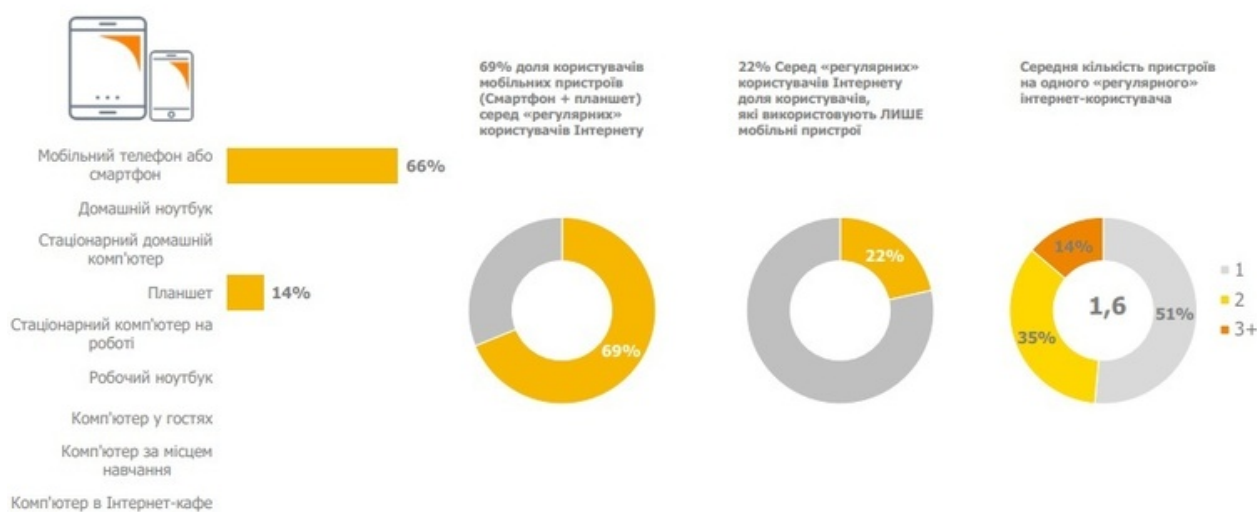
Джерело: <https://hromadske.ua/posts/u-2018-internet-koristuvachiv-stalo-4-mlrd-z-nih-ponad-3-mlrd-koristuyutsya-socmerezhami-doslidzhennya>

Ще більш вражаючими виглядають відомості про використання мобільного зв'язку. За даними Світового банку станом на 2015 р. близько 97 % населення Землі мають доступ до стільникового зв'язку та використовують його у повсякденному житті. Цікаво, що у 2000 р. таких людей у світі було лише 12 %.

Не стоїть осторонь цих тенденцій і Україна. За даними міністра цифрової трансформації М. Федорова, Україна на 70 % покрита телекомунікаційною мережею, і доступ до Інтернету мають від 60 % до 70 % українців. Відомості поширення мобільного зв'язку в Україні навіть вищі за середньосвітовий показник. Станом

на 2019 р. українські користувачі мали майже 54 млн активних SIM-карт для мобільних телефонів, що на 12 млн більше, ніж населення України без урахування мешканців непідконтрольних уряду територій. У 2018 р. серед власників мобільних телефонів кількість користувачів тільки смартфонів, що мають функції значно ширші за просту телефонію, в Україні збільшилася до 85 %. За даними дослідження дослідницького холдингу Factum Group Ukraine, у 2019 р. майже 2/3 українців саме смартфони використовували для доступу до всесвітньої мережі Інтернет.

Типи доступу «регулярних» інтернет-користувачів

Джерело: <https://mind.ua/news/20204323-majzhe-23-mln-ukrayinciv-regulyarno-koristuyutsya-internetom-doslidzhennya>

Зворотною стороною значних переваг і можливостей, що надають електронні комунікації людству, стала поява різних загрозливих явищ, як от кіберзлочинність, крадіжки персональних даних громадян, спам тощо. Небезпека цих нових видів правопорушень ще більш підсилюється можливостями дистанційного скоєння незаконних дій, через що злочинці фізично можуть знаходитися далеко від держави чи особи, проти яких спрямовані їх дії. Відтак, питання боротьби з порушеннями прав у сфері електронних комунікацій є вкрай важливим водночас і на національному, і на глобальному рівнях.

Тим більш актуальним і своєчасним виглядає заборона поширення спаму в Україні в Законі України «Про електронні комунікації», підписаному Президентом України В. Зеленським 12 січня 2021 р.

Новий ЗУ «Про електронні комунікації» дає чітке визначення одному з небезпечних явищ сучасної сфери телекомунікацій – спаму. Спам – це електронні, текстові та/або мультимедійні повідомлення, що без попередньої згоди (замовлення) користувачів неодноразово (більше п'яти повідомлень одному абоненту) надсилаються на їхні адреси електронної пошти або кінцеве (термінальне) обладнання, крім повідомлень постачальника електронних

комунікаційних послуг щодо надання ним електронних комунікаційних послуг або повідомлень від органів державної влади чи органів місцевого самоврядування з питань, що належать до їх повноважень.

Для захисту споживача від спаму законом зазначається, що кінцевий користувач повинен мати можливість безкоштовно в будь-який час у простій і зрозумілій формі відмовитися від використання своїх даних.

Спам – явище сучасного життя інтернаціонального характеру, тож питання боротьби з ним активно вирішують як на рівні окремих держав, так і на міжнаціональному рівні.

І хоча термін «спам» виник задовго до появи всесвітньої мережі та телекомунікаційних послуг (з 1936 р. SPAM – товарний знак м'ясних консервів американської компанії

Hormel Foods Corporation, що особливо активно реалізовувався під час і після Другої світової війни у США та державах союзників і став основним замінником м'яса), сьогодні цю назву пов'язують майже виключно із нав'язливою та непотрібною комерційною розсилкою смс-повідомлень, листів та дзвінків.

Уперше комерційна кампанія із запрошенням на презентацію, під час якої розсилку отримали майже 400 (15 % усіх) користувачів, підключених до попередника мережі Інтернет (ARPANET), була зафіксована в США у 1978 р.

З того часу проблема спаму набула надзвичайних і навіть загрозливих масштабів. Як зазначає журналістка «Радіо НВ» І. Лопатіна, у всьому світі кожен день людям на електронну пошту приходить близько 320 млрд повідомлень зі спамом. І саме через спам розсилається 94 % шкідливих програм.

Джерело: <https://razborka-pc.com.ua/shcho-take-spam-iak-joho-pozbutysia-i-iak-zakh.html>

За даними німецької асоціації інформаційних технологій, телекомунікацій та нових медіа ВІТКОМ та кампанії Forsa, приблизно 90 % усіх електронних листів, що надходять у всьому світі, є саме спамом. Під час вебмоніторингу з'ясувалося, що 67 % німецьких користувачів електронної пошти щодня отримують щонайменше одне спам-повідомлення, а 24 % користувачів – більше 5 електронних листів відповідного змісту.

Від спаму однаково потерпають і приватні, і публічні особи, громадяни і підприємства. Державний експерт директорату з прав людини, доступу до правосуддя та правової обізнаності Міністерства юстиції України Є. Шакотько констатує, що комерційні компанії зазнають збитків через перевантаження емейл-серверів та зниження продуктивності працівників. Ще більше, за його словами, спам-розсилки порушують право на повагу до приватного

життя, з якого беруть свій початок стандарти захисту персональних даних.

В Україні на сьогодні відсутній спеціальний законодавчий акт, що регулює відповідальність за спам або навіть чітко встановлює критерії та ознаки цього небезпечного явища. Хоча окремі спроби запровадити антиспам-регуляторні законодавчі акти мали місце. Так, у Верховній Раді України VI скликання у 2011 р. був зареєстрований проєкт закону № 9575 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за посягання у сфері інформаційної безпеки». Законопроєктом передбачалося запровадити адміністративну відповідальність за масову розсилку спаму і встановити санкції у вигляді штрафів від 17 до 34 тис. грн або позбавлення волі на строк до 3 років. Крім того, за тяжкі наслідки дій спамерів пропонувалося запровадити кримінальну відповідальність із санкціями – штраф від 34 до 85 тис. грн або обмеження волі на строк від 5 до 8 років за різні види злочинів. Проте документ виявився недостатньо підготовленим, тож профільний комітет повернув його авторам на доопрацювання, а Головне науково-експертне управління парламенту взагалі запропонувало відхилити законопроєкт. І у 2012 р. ініціатори відкликали документ.

Наступним кроком у намаганні запровадити антиспамовські запобіжники в українському правовому полі стало подання у 2018 р. до Верховної Ради України попереднього скликання законопроєкту № 8186 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії спаму». Метою законопроєкту було впровадження механізму захисту абонента телекомунікаційних послуг від несанкціонованих електронних текстових або мультимедійних повідомлень з подальшим використанням їх контактних даних та можливістю використання цієї інформації в шахрайських цілях.

Документом передбачалося внесення змін до ряду законодавчих актів задля встановлення відповідальності для спамерів. Зокрема, пропонувалося доповнити КУпАП ст. 148-6 «Розповсюдження спаму» та змінити ст. 363-1 Кримінального кодексу.

Законопроєктом встановлювалися санкції: у межах адміністративної відповідальності штраф від 500 до 1000 прожиткових мінімумів, кримінальної – штраф від 500 до 1000 мінімальних зарплат або обмеженням волі до трьох років.

Проте і цей документ також був недостатньо якісним, що констатували і профільний комітет, і Головне науково-експертне управління парламенту, його відправили на доопрацювання, а у серпні 2019 р. автори відкликали законопроєкт.

Тож в Україні на даний час практично відсутня відповідальність за спам. І хоча існують окремі норми у законах України «Про рекламу» і «Про захист персональних даних», утім, як наголошують фахівці, до дій спамерів їх важко застосувати.

Частіше за все спамери заявляють, що їх розсилка є рекламною кампанією. Проте ст. 15 ЗУ «Про рекламу» визначає, що текст реклами про певні товари чи послуги має містити повну, точну інформацію про них. Такою інформацією є вартість продукції чи послуги, наявність вікових чи інших обмежень, назва та адреса постачальника рекламованого бренду тощо. Відтак, підкреслюють фахівці, відсутність зазначених відомостей дає підстави стверджувати, що адресант порушує рекламне законодавство і може кваліфікуватися як правопорушення та тягнути за собою певний рівень відповідальності.

Захист персональних даних в Україні регулюється спеціальним законом 2011 р. Стаття 11 закону встановлює вичерпний перелік підстав обробки персональних даних. Ключовою з таких підстав є згода суб'єкта персональних даних і, за виключенням окремих випадків, саме наявність згоди є обов'язковою умовою збору персональних даних в Інтернеті. У ст. 2 закону зазначається, що згодою є добровільне волевиявлення фізичної особи (за умови її поінформованості) щодо надання дозволу на обробку її персональних даних відповідно до сформульованої мети їх обробки, висловлене у письмовій формі або у формі, що дає змогу зробити висновок про надання згоди.

Як пояснила керівниця програм «Безпека громад» та «Право на приватність» У. Шадська, закон поширюється на фізичних і на юридичних осіб, які здійснюють будь-які дії або сукупність дій, таких як: збирання, реєстрація, накопичення, зберігання, адаптування, зміна, поновлення, використання і поширення (розповсюдження, реалізація, передача), знеособлення, знищення персональних даних, у тому числі, з використанням інформаційних

(автоматизованих) систем. Відповідно до таких дій, особа, що порушила право на приватність персональних даних має нести встановлену законом відповідальність.

В Україні функцію із захисту персональних даних покладено на Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, у структурі секретаріату якого створено спеціальний департамент у сфері захисту персональних даних.

ЗА НЕВИКОНАННЯ ЗАКОННИХ ВИМОГ УПОВНОВАЖЕНОГО АБО ЙОГО ПРЕДСТАВНИКІВ

ШТРАФ ВІД СТА ДО ДВОХСОТ НЕОПОДАТКОВУВАНИХ МІНІМУМІВ ДОХОДІВ ГРОМАДЯН (НАПРИКЛАД, ЗА НЕВИКОНАННЯ ПРИПИСУ ПРО УСУНЕННЯ ПОРУШЕНЬ В СФЕРІ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ)

1700-3400 ГРН

ЗА НЕЗАКОННЕ ЗБИРАННЯ, ЗБЕРІГАННЯ, ВИКОРИСТАННЯ, ЗНИЩЕННЯ, ПОШИРЕННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ОСОБУ

ШТРАФ ВІД П'ЯТИСОТ ДО ОДНІєї ТИСЯЧІ НЕОПОДАТКОВУВАНИХ МІНІМУМІВ ДОХОДІВ ГРОМАДЯН (8 500-17 000 ГРН) АБО ВИПРАВНІ РОБОТИ НА СТРОК ДО ДВОХ РОКІВ, АБО АРЕШТ НА СТРОК ДО ШЕСТИ МІСЯЦІВ, АБО ОБМЕЖЕННЯ ВОЛИ НА СТРОК ДО ТРЬОХ РОКІВ

ЗА ТІ САМІ ДІЇ, ВЧИНЕНІ ПОВТОРНО, АБО ЯКЩО НИМИ БУЛО ЗАПОДІЯНО ІСТОТНУ ШКОДУ ОХОРОНЮВАНИМ ЗАКОНОМ ПРАВАМ, СВОБОДАМ ТА ІНТЕРЕСАМ ОСОБИ, ПЕРЕДБАЧЕНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ВИГЛЯДІ

АРЕШТУ НА СТРОК ВІД ТРЬОХ ДО ШЕСТИ МІСЯЦІВ АБО ОБМЕЖЕННЯ ВОЛИ НА СТРОК ВІД ТРЬОХ ДО П'ЯТИ РОКІВ, АБО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛИ НА ТОЙ САМИЙ СТРОК

3 МІС. 6 МІС. 3 РОКИ 5 РОКІВ

Європейський Союз та Рада Європи працюють разом задля посилення операційної спроможності Омбудсману у захисті прав людини

Фінансується Європейським Союзом та Радою Європи

ЄUROPEAN PARLIAMENT COUNCIL OF EUROPE

Джерело: <https://www.ombudsman.gov.ua/ua/page/zpd/obrobka/roziasnienia-ta-recomendation/>

Але, наголошує А. Правдиченко з Центру демократії та верховенства права, за своєю природою Уповноважений є медіатором, а не каральним органом і не може безпосередньо накладати санкції. На підставі проведених омбудсменом перевірок рішення про накладання санкцій ухвалюють суди, що, констатує експерт, значно уповільнює процес.

Так, у щорічному звіті за 2019 р. зазначається, що омбудсмен розглянув 1061 повідомлення про порушення права на захист персональних даних. Складено і направлено до суду лише 10 протоколів про адміністративне правопорушення за ч. 4 ст. 188-39 Кодексу про адміністративні правопорушення (порушення законодавства у сфері захисту персональних даних). Як пояснила представниця Уповноваженого у сфері захисту персональних даних І. Берназюк, невелика кількість складених протоколів про адміністративні правопорушення викликана,

перш за все, тим, що законодавством обмежені строки притягнення до відповідальності (три місяці з дня вчинення), а звернення здебільшого надходять до секретаріату Уповноваженого вже після пропуснення строків.

Натомість, підкреслює А. Правдиченко, швидкість розповсюдження інформації, зокрема і персональної, в Інтернеті є такою, що для захисту порушених прав україн необхідним є оперативне реагування.

Українським законодавством передбачена різна відповідальність за порушення прав людини на захист персональних даних. Зокрема, як зазначає оглядач видання LB.ua В. Матола: адміністративна (якщо відбувся незаконний доступ до персональних даних, штраф у розмірі від 1700 до 8500 грн; якщо це відбулося з вини посадової особи, штраф від 5100 до 17 000 грн); дисциплінарна (догана чи звільнення щодо працівника, який допустив таке порушення); цивільно-правова (особа,

чий права на захист персональних даних були порушені, може звернутись із вимогою або позовом до суду про відшкодування їй майнової та/або моральної шкоди, завданої порушенням) і кримінальна (за ст. 182 Кримінального кодексу України [порушення недоторканності приватного життя], але мова йде лише про умисні дії): штраф від 8500 грн до 17 000 грн, або виправні роботи на строк до 2 років, або арешт на строк до 6 місяців, або обмеження волі на строк до 3 років (в окремих випадках до 5 років).

Утім, попри численні законодавчі норми про відповідальність за порушення приватності персональних даних, наголошує LB.ua, знайти в Україні судові рішення, де на когось наклали суттєвий штраф чи встановили ще більш сувору санкцію, практично неможливо. Здебільшого в якості відповідальності вимагається усунути встановлені порушення.

Певним чином регламентувати відповідальність за протиправні дії спамерів, які в тому числі порушують і приватність персональних даних, в Україні мають і норми Кримінального кодексу України, наприклад, ст. 363 і ст. 363-1. Важливою умовою застосування положень кодексу є те, що, обов'язковою умовою наявності складу злочину має бути порушення чи припинення роботи комп'ютерів, систем або мереж унаслідок поширення повідомлень електрозв'язку. Тобто необхідно встановити небезпечний наслідок у вигляді нанесення збитку комп'ютерному обладнанню, але в діях спамерів шкода заподіюється людині, яка змушена читати і позбавлятися від спаму.

Відтак, як наголошує партнер і керівник практики у сфері телекомунікацій, кібербезпеки і технологій в юридичній фірмі Asters Ю. Котляров, основною проблемою у процесі притягнення до відповідальності буде проблема з доведенням самого факту порушення. Потрібно буде спочатку довести не тільки факт порушення, а і відсутність попередньої згоди. За словами правника, буде складно доводити зокрема спосіб отримання попередньої згоди, якщо говорити про український ринок і про

українських суб'єктів, які потенційно будуть порушувати таку вимогу. Загалом, підкреслює юрист, в Україні передбачена відповідальність за багато видів порушень, які фактично залишаються без відповіді саме з цієї проблеми, тому і зі спамом може бути така ж ситуація.

Тож автори нового закону намагаються змінити жахливу ситуацію щодо розповсюдження спаму в Україні. Закон України «Про електронні комунікації» прямо забороняє масову розсилку електронних, текстових та/або мультимедійних повідомлень без попередньої згоди на те кінцевих одержувачів. Абонент повинен дати згоду на отримання інформації і мати можливість відмовитися від розсилки у кожному повідомленні відповідно.

У разі порушення прав споживачів через розсилку спам-повідомлень, як зазначали автори законопроекту, оператори і провайдери мали зазнати серйозних фінансових втрат. Утім, звертають увагу в адвокатському об'єднанні «Сулов та Партнери» текст статей остаточного варіанту законопроекту з пропозиціями Президента України від 14.12.2020 р. не містить жодної інформації щодо розміру відповідальності за розсилання спаму, на відміну від попереднього документа від 05.02.2020 р.

Натомість у тексті законопроекту від 05.02.2020 р. пропонувалося ввести в Кодекс України про адміністративні правопорушення спеціальну ст. 148 «Розсилання спаму чи комерційних електронних повідомлень без згоди отримувача». Згідно неї запроваджувалася наступна відповідальність:

– власне за розсилку спаму – штраф від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів (1700–3400 грн);

– за ненадання користувачеві можливості відмовитися від спам-повідомлень і спам-дзвінків – штраф від 3400 до 8500 грн (200–500 неоподатковуваних мінімумів);

– у випадку, коли НКРЗІ буде встановлено, що спам розсилає оператор, – штраф від 1000 до 5000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за кожен факт порушення.

	Було	Стало
I. Законодавче регулювання	Різні Закони, які протирічили один одному: ЗУ «Про рекламу», ЗУ «Про електронну комерцію» та ЗУ «Про захист прав споживачів», які суперечать один одному. Так, наприклад, ЗУ «Про захист прав споживачів»	Єдиний Закон «Про електронні комунікації».
II. Розсилка рекламних листів	Прямої заборони не було.	Є пряма заборона з чітко визначеними критеріями, що саме визнається СПАМом та рекламними повідомленнями.
III. Штрафи	1. Штраф за порушення правил реклами — в 5-ти кратному розмірі вартості розсилки, але не менше 5000 грн. 2. Штраф за порушення прав споживачів — 8500 гривень. 3. Блокування IP-адреси або телефонного номеру, з яких була здійснена розсилка.	Штрафи, що діють, залишаються без змін.
IV. Нові штрафи	—	Щодо нових штрафів буде ініційований інший законопроект.

Джерело: <https://kh.vgorode.ua/news/sobytyia/a1151305-budut-shtrafovati-v-ukraine-prinjali-zakon-o-zaprete-rassylok-spama>

Як підкреслюють юристи, чому остаточний проект не містить норми щодо змін в КУпАП за поширення спаму – невідомо, проте навіть такі фінансові санкції фахівці вважали занадто м'якими і недостатнім для того, аби суттєво змінити ситуацію зі спамом в Україні.

На думку партнера і керівника практики у сфері телекомунікацій, кібербезпеки і технологій в юридичній фірмі Asters Ю. Котлярова, навіть штрафні санкції за спам-розсилку у кілька тисяч, які встановлював законопроект, будуть неефективними. Він констатує, що відповідальність за такі правопорушення в Європі суттєво суворіша. За словами юриста, в ЄС встановлені певні прямі норми, які зафіксовані у двох базових ключових актах – GDPR (General Data Protection Regulation – Регламент в межах законодавства Європейського Союзу щодо захисту персональних даних усіх осіб у межах Європейського Союзу та Європейської економічної зони [2018]) і Директива про

конфіденційність в електронних комунікаціях. Ці документи містять однозначні вимоги, зокрема про необхідність попередньої згоди абонента для прямого маркетингу і можливість заперечувати, щоб було безкоштовно і легко виключити таке використання твоїх даних у рекламі.

Важливим аспектом нормативного регулювання діяльності у сфері захисту персональних даних в Європі є можливість притягнення до відповідальності не тільки окремої людини, але й великих гравців на ринку послуг. Так, після запровадження GDPR, у січні 2020 р. італійський наглядовий орган наклав два штрафи в розмірі 8,5 млн та 3 млн євро на італійського постачальника електроенергії та газу Eni Gas e Luce (EGL). Перший – за те, що компанія незаконно обробляла особисті дані, здійснюючи маркетингові дзвінки особам, які відмовилися від отримання таких дзвінків. Другий – за те, що EGL уклала контракти з понад 7 тис. клієнтів без їх повідомлення.

А у травні 2020 р. шведський орган управління захисту даних (DPA) наклав штраф у розмірі 75 млн шведських крон (приблизно 7 млн євро) на Google як оператора пошукової системи за невиконання вимог GDPR щодо вилучення персональних даних через неточність або оскільки така інформація була зайвою.

Окрім положень GDPR про захист персональних даних для всіх країн ЄС, кожна держава на національному рівні встановлює повноваження регулятора та ступінь відповідальності конкретно за порушення, пов'язані зі спамом. Так, за словами юриста Ю. Котлярова, у Нідерландах рівень відповідальності залежить від конкретних обставин і може становити і 20 тис. євро, і 60 тис. євро. А у 2008 р. телеком-регулятор Нідерландів застосував до спамерів рекордний штраф у розмірі 510 тис. євро.

Загалом у світі законодавство багатьох країн має спеціальні нормативні акти, спрямовані на антиспам-регулювання. Першою державою, яка вдалася до законодавчих методів боротьби зі спамом, стали США, де з 1998 р. у різних штатах почали приймати спеціальні закони. Ці нормативні акти передбачали обов'язковість ідентифікації відправника, наявності механізму відмови від подальшого отримання подібних повідомлень і заборону фальсифікації заголовків листів. В основному закони спрямовані проти комерційного спаму, але в ряді штатів заборонено і некомерційний спам (Коннектикут, Іллінойс, Луїзіана, Вірджинія). За порушення антиспам-законів встановлена кримінальна (штраф до 10000 дол. або позбавлення волі на термін до 5 років) і цивільно-правова відповідальність (відшкодування одержувачу по 500 дол. за кожне повідомлення і провайдеру до 25 000 дол. за день розсилки).

На сучасному етапі фахівці виокремлюють два основні підходи нормативно-правового регулювання даної сфери: opt-out і opt-in.

Законодавче регулювання боротьби зі спамом за принципом режиму opt-out застосовується, зокрема, у США, Аргентині та інших державах світу. Згідно з принципом opt-out незапрошена комерційна розсилка повинна бути відповідним

чином позначена (у темі листа має бути позначка AD, від Advertisement – реклама) і обов'язково містити фізичну адресу компанії-відправника.

Яскравим прикладом законодавства у сфері антиспам-регулювання за підходом opt-out є нормативно-правовий акт CAN-SPAM Act 2003 р. США. Відповідно CAN-SPAM Act існує можливість надсилати комерційні повідомлення особам, які не давали своєї попередньої згоди на їх отримання. Водночас, наголошують експерти, адресант має забезпечити для отримувача можливість відмовитися від розсилки. Відправник має протягом 10 днів врахувати відповідне побажання на строк, не менший за 30 днів з дня його надходження. Розмір санкцій за порушення режиму opt-out або передбачених актом вимог до змісту чи форми комерційного електронного повідомлення починається від 16 000 дол., а також передбачається можливість позбавлення волі.

Тільки у 2009 р. у США було винесено кілька звинувачувальних вироків із застосуванням CAN-SPAM Act. Зокрема, А. Ральські за шахрайство, злочинну змову і проведення масштабних спам-розсилок засудили до 4 років 3 місяців тюремного ув'язнення з конфіскацією 250 тис. дол. США і подальших 5 років під наглядом правоохоронців.

А у 2016 р. американський громадянин С. Уоллес, який з листопада 2008 р. по березень 2009 р. зламав понад 500 тис. акаунтів у Facebook і відправив користувачам понад 27 млн спам-повідомлень, був засуджений до 30 місяців позбавлення волі, а також до виплати більш, ніж 310 тис. дол. США у вигляді штрафу.

Прямо протилежний за суттю режим антиспам-регулювання opt-in передбачений законодавством країн ЄС, Австралії, Канади, Великої Британії, Нової Зеландії та інших держав світу. Відповідно до підходу opt-in необхідною є попередня згода на отримання комерційного електронного повідомлення.

Одним із найсуворіших законодавчих актів у боротьбі зі спамом, побудованій за принципом opt-in, вважається Spam Act 2003 р. Австралії. Закон вимагає обов'язкового надання користувачу інформації про відправника повідомлення і можливості відписки і забороняє

використання програмного забезпечення для збору електронних адрес. Крім того, потрібна попередня згода одержувача. Штрафи за розсилку спаму, визначені в Spam Act, можуть досягати 1,1 млн австралійських дол. (близько 800 тис. дол. США) за кожен небажаний лист, відправлений на безліч адрес, за кожен добу розсилки.

У 2009 р. спамера з Австралії Л. Аткинсона, лідера великої нелегальної мережі HerbalKing, що об'єднувала спамерів з багатьох країн світу, додатково оштрафували на 210 тис. австралійських дол. Раніше організація Л. Аткинсона була оштрафована американською владою на 15 млн дол. США на користь Федеральної торгової комісії США.

Штрафні санкції накладаються не тільки на окремих спамерів, але і на операторів телекомунікаційних мереж. Так, у 2010 р. телеоператор був засуджений до штрафу в розмірі 22 тис. австралійських доларів за розсилку комерційної реклами з порушенням національного антиспам-законодавства.

У Канаді, наприклад, відповідно до закону CASL 2014 р. у разі надходження повідомлення про відмову від отримання комерційної розсилки не пізніше, ніж через 10 днів відповідна електронна адреса має бути видалена зі списків розсилки на строк, не менший за 60 днів із дня надходження повідомлення. Канадське законодавство містить санкції за порушення норм CASL у розмірі до 10 млн канадських дол. для юридичних осіб і 1 млн – для фізичних осіб.

Однак в окремих державах існують відмінності та обмеження у застосуванні режиму opt-in. Так, у Великобританії закон стосується тільки листів, надісланих на приватні адреси користувачів, а спам, надісланий на робочі адреси, не підпадає під дію антиспам-закону. У Німеччині дозволені рекламні розсилки у випадку, якщо користувач у минулому щось купував у компанії-рекламодавця.

Окрім створення національного юридичного регулювання і притягнення до відповідальності спамерів у кожній державі окремо, у світі вже створені спеціальні коаліції та організації, які борються зі спамом та спамерами. Зокрема, у 2007 р. було створене Coalition Against

Unsolicited Commercial E-Mail – коаліційне об'єднання філій із боротьби з e-mail-розсилкою Канади та США. Представники цієї організації працюють над створенням спеціальної антиспамової нормативно-правової бази, за порушення норм якої спамерам та операторам у цих державах можуть загрозувати штрафи до 250 тис. дол. США і навіть арешт.

В Європейському Союзі існує спеціальна організація CERT, яка проводить активні дії з уніфікації законів і полегшення взаємодії між країнами у боротьбі зі спамом.

У США та Австралії діє спеціальний реєстр Do not call, куди особа вносить свій номер і встановлює заборону на всі розсилки, які відбуваються без її згоди.

Українські фахівці і правозахисники вважають, що запозичення досвідів кращого світового досвіду для організації нормативно-правового регулювання боротьби зі спамом у нашій державі могло б суттєво покращити ситуацію у цій царині.

Зокрема, у кампанії «Київстар» вважають, що оператори телекомунікацій не несуть відповідальність за зміст інформації, яка передається їх мережами. Як показує світова практика, коментують у «Київстарі», 90 % спам-розсилок приходять на абонентські номери, які споживачі залишають під час акцій, покупок, конкурсів іншим постачальникам товарів і послуг, і ті надалі використовують отримані номери телефонів для розсилок рекламних пропозицій. Тож представники великого українського мобільного оператора наголошують, що створення спеціального реєстру, аналогічного американо-австралійському Do not call значно спростило б боротьбу зі спамом для українського споживача.

Ще одним корисним кроком, що збільшив би можливості «постраждалих» від спаму користувачів захищати свої права, на думку експертів, стало б запозичення досвіду США, пов'язаного з відшкодуванням кожному «постраждалому» певної фіксованої суми в якості морального відшкодування.

Враховуючи небезпечність і поширеність спаму в сучасних реаліях, більшість експертів підтримували хоча б незначні, утім чітко

зазначені у попередньому варіанті ЗУ «Про електронні комунікації» норми, що регламентують відповідальність у сфері розповсюдження спаму. Проте вилучення положень про санкції у цьому законі фактично відсилає у разі порушення законодавства щодо спам-розсилки та порушення приватності персональних даних до вже діючих нормативно-правових актів України. Утім, як констатують фахівці, застосовувати їх до спамерів та їх дій реально неможливо. Тому в українському правовому полі склалася ситуація, коли в законі є спеціальна стаття про захист кінцевих користувачів від спаму, а рівень відповідальності за розповсюдження спаму не встановлений, що практично зводить нанівець зусилля законотворців у сфері антиспам-регулювання.

Однак, як наголошують українські фахівці, боротьба зі спамом залежить не тільки від наявності законодавчої бази. Необхідною складовою боротьби з будь-якими порушеннями прав людини є підвищення загального рівня правової культури громадян нашої держави, і зокрема, обізнаністю українців із правами на захист персональних даних. Як свідчать дані Єврокомісії, після прийняття GDPR і проведення відповідної інформаційної кампанії показник тих, хто точно знали про рівень відповідальності за невиконання регламенту у сфері захисту персональних даних і прав людини і готові свідомо захищати свої права, зріс на 20 %. На жаль, в Україні, вважають юристи, ще не сформована культура захисту та відповідального ставлення до персональних даних. Тож і нові, і старі закони будуть ефективно працювати лише у такому суспільстві, де і громадяни, і держава будуть свідомо та наполегливо дотримуватися високих стандартів прав людини. І це стосується не тільки антиспам-регулювання і захисту персональних даних (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: офіційний вебпортал Верховної Ради України (http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68059, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1089-20#Text>, [http://w1.c1.rada.](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=42065)*

gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63724); вебпортал медіакорпорації «Радіо Свобода» (<https://www.radiosvoboda.org/a/30287351.html>); вебсайт «Громадське Радіо» (<https://hromadske.ua/posts/mobilnimi-telefonami-u-sviti-koristuyetsya-bilshe-lyudej-nizh-tih-hto-maye-dostup-do-tualetiv-svitovij-bank>); вебпортал «Європейський центр журналістики» (<https://medialandscapes.org/country/ukraine/telecommunications/main-trends>); офіційний сайт ESET (<https://www.eset.com/ua/support/information/entsiklopediya-ugroz/spam/>); вебсайт «НВ» (<https://nv.ua/ukr/ukraine/events/shcho-take-spam-i-yak-za-nogo-budut-shtrafuvati-v-ukrajini-novini-ukrajini-50096164.html>, <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/v-ukrajini-mozhut-zaprovaditi-svitovi-praktiki-borotbi-zi-spamom-2460522.html>, <https://nv.ua/ukr/techno/it-industry/bez-tsarja-v-holovi-shcho-dumaje-it-industrija-pro-sprobu-verkhovnoji-radi-zdolati-spam-2463725.html>); вебпортал корпорації Mediadefine GmbH (<https://www.mediadefine.com/page,marktmonitor,spam-mails-schutzmarktmonitor,0,0,60,0,de.htm>); вебпортал газети «Закон і Бізнес» (https://zib.com.ua/ua/139979-spam_porushue_pravo_na_povagu_do_privatnogo_zhittya_ale_prob.html); вебсайт «Коаліція Реанімаційний Пакет Реформ» (<https://rpr.org.ua/news/personal-ni-dani-onlayn-problemy-rehulivannia-ta-perspektyvy-zakhystu/>); сайт Експертного центру з Прав Людини (<https://ecpl.com.ua/news/top-10-pytan-u-sferi-zakhystu-personal-nykh-danykh/>); вебсайт LB.ua (https://lb.ua/pravo/2020/05/19/457892_bagi_derzhavnih_reiestriv_abo_yak.htm, https://lb.ua/society/2009/12/23/17846_spameru_iz_avstralii_sokratili_sh.html); юридичний інтернет-ресурс «Протокол» (https://protocol.ua/ua/perevirte_chi_ne_e_vasha_reklamna_rozsilka_klientam_spatom_1/); стаття Рудика М. В. «Щодо доцільності встановлення кримінальної відповідальності за розсилання спаму» (http://files.visnikkau.org/200001280-a4742a56e1/Visnyk3_8.pdf); вебпортал «Файненс.юа» (<https://news.finance.ua/ua/news/-/378346/spamera-zasudyly-do-30-misyatsiv-uvyaznennya-za-27-mln-povidomlen-u-facebook>, <https://news.finance.ua/ua/news/-/208017/spam-i-zakon-chym-nebezpechnyj-spam-i-chomu-iz-nyum-vazhko-borotytsya>)).

I. Беззуб, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Чи доцільно скасувати в Україні перенесення вихідних та робочих днів через свята?

За часів незалежності питання кількості та частоти свят в Україні піднімається із завидною регулярністю. Які свята мають бути державними в нашій країні? На які свята встановлювати вихідні дні? І як це впливає на економіку країни?

На різних рівнях – від Верховної Ради України і до повсякденного побуту – висловлюються різноманітні точки зору на ці питання. Хтось вважає, що ми вкрай заледащили, хтось – що відпочивати важливо і не соромно. Нині в Україні 11 державних свят, які вважаються офіційними вихідними днями.

На тлі процесів декомунізації дискусії навколо державних свят постали з новою силою. Востаннє впорядкувати свята в Україні намагалися у 2017 р., коли Інститут національної пам'яті розробив відповідний проєкт закону «Про державні й інші свята, пам'ятні дати і скорботні дні», та ВРУ ухвалила Закон України «Про внесення змін до Кодексу

законів про працю України щодо святкових і неробочих днів» (скасував як свято 2 травня та призначив додаткове свято на католицьке Різдво – 25 грудня).

Експерти Інституту національної пам'яті пропонували нарешті «очистити» український календар свят від «червоних дат», успадкованих від СРСР, скоротивши кількість вихідних та відмовившись від практики їх переносу.

Оскільки не всі офіційні державні свята в Україні припадають на будній день, то свято, яке припадає на суботу або неділю, переноситься на понеділок. Якщо свято припадає на вівторок або четвер, то вихідним одночасно стає і день між двома вихідними. Завдяки цьому українці мають можливість відпочити чотири дні підряд, але перенесений вихідний вони все одно відпрацьовують. Однак ця практика подобається далеко не всім підприємцям, адже бізнес-активності в країні на цей час завмирають.

Джерело: <https://www.prostir.ua/?news=verhovna-rada-zrobyla-pershyj-krok-do-vporyadkuvannya-ukrajinskoho-kalendarya-svyat>

Дійсно, щороку Кабінет Міністрів України ухвалює рекомендації про перенесення робочих днів із метою раціонального використання робочого часу і створення сприятливих умов для відзначення свят. Проте, слід зауважити, що рекомендації уряду щодо перенесення робочих днів не є обов'язковими для виконання. Як правило, розпорядженнями уряду рекомендується переносити робочі дні для працівників, яким встановлено 5-денний робочий тиждень з двома вихідними днями – у суботу та неділю. Дотримуватись їх чи ні – залишається на розсуд підприємства. Роботодавець може здійснити перенесення на підставі власного варіанта або взагалі залишити графіки роботи працівників без змін.

Кабінет Міністрів України узурпував право своїми постановами переносити робочі дні, дискримінуючи тих, хто хоче відпочивати два дні після п'ятиденного робочого тижня, зазначила народний депутат, голова комітету Верховної Ради з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів Г. Третякова, коментуючи внесення нею до парламенту проєкту закону «Про внесення змін до ст. 67 Кодексу законів про працю України щодо узгодження вітчизняного законодавства із законодавством країн членів Європейського Союзу у питанні перенесення робочих днів» (№ 4597 від 15.01.2021 р.). За її словами, Кабмін єдиний серед роботодавців отримав право на перенос вихідних днів.

Так, документом пропонується виключити зі ст. 67 Кодексу законів про працю, яка регулює вихідні дні, норми про те, що з метою створення сприятливих умов для використання святкових та неробочих днів, а також раціонального використання робочого часу Кабінет Міністрів України може рекомендувати керівникам підприємств, установ та організацій переносити вихідні та робочі дні.

Натомість в Кодексі залишається норма про перенесення вихідного дня на наступний після святкового або неробочого у випадку, коли святковий або неробочий день збігається з вихідним днем.

Як зазначено у пояснювальній записці до проєкту закону, надмірна кількість

перенесень робочих днів негативно впливає на продуктивність праці, мінімізує можливості роботи з інвесторами та донорами і назагал формує негативну репутацію бізнес-потенціалу України у світі.

За словами авторів документа, аналіз досвіду країн світу у питанні перенесення робочих днів доводить, що в Білорусі, Польщі, Словаччині, Чехії, Литві, Франції, Німеччині, Данії, Нідерландах, США та інших країнах такої практики немає.

Перенесення робочих днів є типовою радянською традицією, яка до сьогодні зберігається в деяких пострадянських країнах, зокрема в Росії.

Крім того, за словами народних депутатів, перенесення робочих днів призводить до 6-денного робочого тижня, подекуди – двічі на місяць, що є порушенням законодавчих вимог до мінімального часу відпочинку працівника, який не може бути зменшеним. Водночас перенесення робочих днів подекуди призводить до 4 неробочих днів поспіль, що знижує трудову мотивацію, а також негативно впливає на можливість людини адаптуватися до робочого дня, що є наступним за довгими вихідними.

Документом прибирається дискримінація між робітниками, яким встановлено 5-денний або 6-денний робочий тиждень.

Це підтверджується академічними напрацюваннями у сфері психології праці, відповідно до яких порушення ритму праці та відпочинку істотно впливає на працездатність робітника, наголошують автори законопроєкту. Враховуючи, що помилки робітника під час праці можуть загрожувати здоров'ю і життю як самого робітника, так й інших людей, вимоги до його працездатності повинні бути достатньо високими.

Також пропонується встановити, що цей закон, у разі його ухвалення, набуде чинності з 1 січня 2022 р.

Слід зазначити, що консенсусу щодо святкових вихідних днів у суспільстві немає. У питанні реформи календаря свят, наголошує представник бізнес-спільноти та власник компанії «Лессі» Е. Курганський, бізнес

передусім цікавить економічний бік питання, а відтак – зменшення кількості вихідних.

Колишній міністр Кабміну, співзасновник Monobank, Koto і Smartass Д. Дубілет вважає перенесення свят неефективним і пропонує відмовитися від цього радянського пережитку. За його словами, досвід говорить про те, що від цих переносів страждає ВВП.

Один з авторів законопроекту, народний депутат від «Слуги народу» Є. Чернів заявив, що ця ініціатива допоможе українцям «зробити крок з третього світу в перший». Іноземні компанії, представлені в Україні, іноді не можуть в нормальному режимі співпрацювати зі своїми дочірніми підприємствами через те, що робочі дні раптом стають вихідними, пояснив депутат. Проте стосовно скорочення кількості самих свят, він вважає, що це питання традицій, тому їх потрібно зберегти.

На думку економіста О. Охріменка, негайної модернізації потребує Трудовий кодекс України. Перенос робочих днів на вихідні через свята – одна із застарілих практик, що призводить до хаосу: ті працюють, ті не працюють, бо перенесли, зазначає економіст.

Такої ж думки і директорка з персоналу сайту пошуку роботи Jooble О. Огнева. За її словами, в ситуаціях, коли у родині є працездатні люди, які працюють у різних за стилем менеджменту компаніях (наприклад, державний сектор та ІТ компанія), різниця в робочих графіках може створювати напругу та додаткове емоційне навантаження.

Разом з тим, зі свого досвіду вона зазначає, що більшість компаній, які працюють з іноземними ринками, давно вже відмовилися від практики перенесення робочих днів.

У свою чергу, партнер-керівник консалтингової компанії «Фінансова студія» Є. Невмержицький переконаний, що на економіку цей законопроект не буде мати суттєвого впливу. Для Верховної Ради України є величезна кількість дуже важливих питань, але вона займається питаннями, які не є актуальними на сьогодні. Краще б розв'язувати питання, які стосуються малого бізнесу, нашими зобов'язаннями перед Євросоюзом, зменшенням рівня корупції, додає Є. Невмержицький. На

його думку, інвестори здивовані скоріш чому у нас такий дисбаланс з відсотковими ставками, чому в нас придушується малий бізнес, чому ми не виконуємо свої обіцянки щодо розв'язання питань з іпотечними кредитами, з валютними кредитами. Інвестори не йдуть в Україну, тому що високий рівень корупції все це не сприяє розвитку українського бізнесу і суспільства, а навпаки шкодить і впливає на подальшу рецесію, впевнений фахівець.

Економіст Я. Жаліло також має сумніви, що в нинішніх умовах скорочення вихідних матиме суттєвий ефект для української економіки. Адже економіка значною мірою зорієнтована на споживача, споживання у вихідні дні збільшується, і це може її пожвавити. Виробництва, які дають значну частку українського валового виробництва – промисловість, аграрний сектор – у них вихідних як таких немає, тому що виробничі процеси налагоджені на неперервному циклі, зазначає Я. Жаліло.

За словами заступниці голови депутатської фракції партії «Слуга народу» Є. Кравчук, від заборони перенесення вихідних і робочих днів постраждає насамперед туристичний бізнес та сфера послуг, які також є частиною економіки країни. Довгі вихідні – це той час, коли заробляють якраз місцеві курорти (у ці 3–4 дні українці навряд будуть планувати довгі перельоти закордон). Цей час важливий для готельного бізнесу, для сфери послуг, для ресторанів, для сфери гостинності, тобто для всього, що пов'язано із відпочинком, переконана вона.

Як співавторка законопроекту «Про туризм» і членкиня комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики Є. Кравчук впевнена, якщо провести відповідну статистичну оцінку, лєвова доля прибутків туристичної галузі в Україні припадає саме на ці тривалі святкові вихідні.

Тому сьогодні варто зважати на реалії, в яких виживає туристична сфера та сфера гостинності – одні з найбільш економічно постраждалих від пандемії.

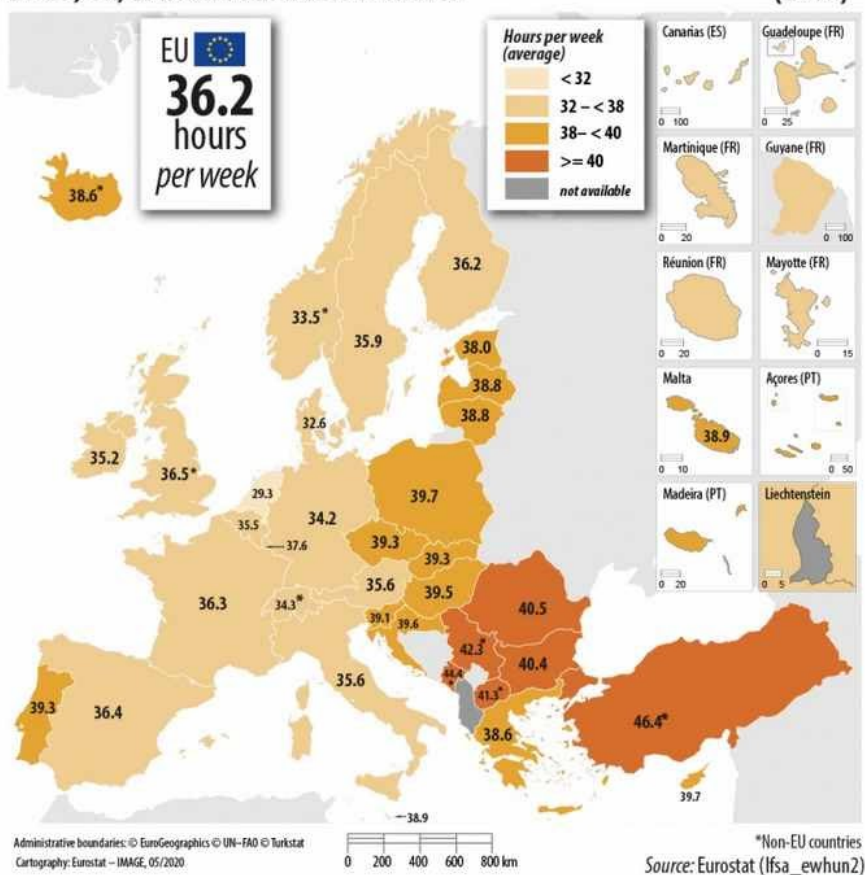
У свою чергу, експертка ринку праці Т. Пашкіна зазначила, що через перенесення робочих днів загальна динаміка робочих-

вихідних днів не змінюється, і п'ятниця (або понеділок) просто переноситься на наступну суботу. На її думку, якщо таке перенесення скасують, є варіант, що люди все одно будуть брати на ці дні відгули, відпустки, лікарняні, звичайно ж несправжні, і все одно будуть робити собі чотири дні вихідних.

Якщо ж говорити про професійне вигорання, то не факт, що люди, які працюватимуть більше, будуть і виробляти більше. Знову ж таки, якщо буде образа на те, що забрали вихідний, то про яку продуктивність йде мова. Т. Пашкіна переконана, що економічно більш обґрунтоване скасування третього вихідного, який припадає на понеділок, але вона не впевнена, що це позитивно сприймуть у суспільстві.

Скасування даним законопроектом права уряду рекомендувати перенесення певних святкових днів на інші дати є не дуже логічним, тому що рекомендації Кабміну не мають обов'язкового характеру, зазначає директор громадської організації «Трудові ініціативи» Г. Сандул. Він також переконаний, твердження, що довгі вихідні не спонукають до підвищення продуктивності праці, і навпаки – знижують її, не відповідає дійсності. За статистикою, в Європі загалом працюють менше. Наприклад, у Німеччині – менше ніж 35 год. на тиждень, у Франції – близько 36 год., а в Україні – понад 40 год. Так, німці відпочивають на 269 год. більше, ніж українці, що еквівалентно 33 з половиною робочим дням.

Average number of usual hours of work of employees EU-27, UK, EFTA and candidate countries (2019)

Average number of usual weekly hours of work of employees, 2019

Джерело: <http://trudovi.org/show-news/Trudovi-prava/chas-roboty>

Також Г. Сандул наголосив, що вилучення даного права як можливості встановлення перенесення вихідних не відповідає Угоді про асоціацію України з Європою. Відповідно до ст. 296 Угоди, Україна не має права знижувати гарантії трудових прав із метою залучення прямих іноземних інвестицій, що власне є обґрунтуванням прийняття даного законопроекту. Тому, на його думку, даний законопроект є доволі нелогічним і має силу символічного документа, тому що депутати знову бажають боротися з радянськістю трудового права в Україні, хоча дані норми існують і в Європі.

Треба починати з кардинальної реформи економічної системи, системи оплати праці і трудового законодавства, і аж потім торкатися питання скорочення вихідних, зауважив голова всеукраїнської профспілки «Захист праці» О. Верник.

Загалом, профспілки зацікавлені залишити більше вихідних та практику перенесення святкових днів, які випадають на вихідні. Представники релігійних об'єднань підтримують реформу державних свят, але просять врахувати релігійні свята і перенесення вихідного дня на наступний день після Великодня та Трійці.

Дійсно, останнім часом політики, залучаючи експертів, переконують, що потрібно зменшити кількість державних вихідних та відмовитися від переносу робочих днів в Україні, і пояснюють це економічною доцільністю.

Так, з одного боку, багато підприємств на державні вихідні закривається, що зменшує надходження в державний бюджет. Але з іншого боку, у святковий час українці більше витрачають: купують продукти та одяг, подорожують. Це стимулює економіку, тому важко оцінити, як кількість державних вихідних впливає на економіку країни.

Та й, імовірно, пересічні українці навряд чи перейматимуться турботою про абстрактного

іноземного інвестора, а ось те, що депутати збираються позбавити їх можливості зручно планувати неробочі дні, точно не позначиться позитивно на рейтингу партії В. Зеленського. Депутати від монобільшості поки публічно не обговорюють ініціативу своїх колег.

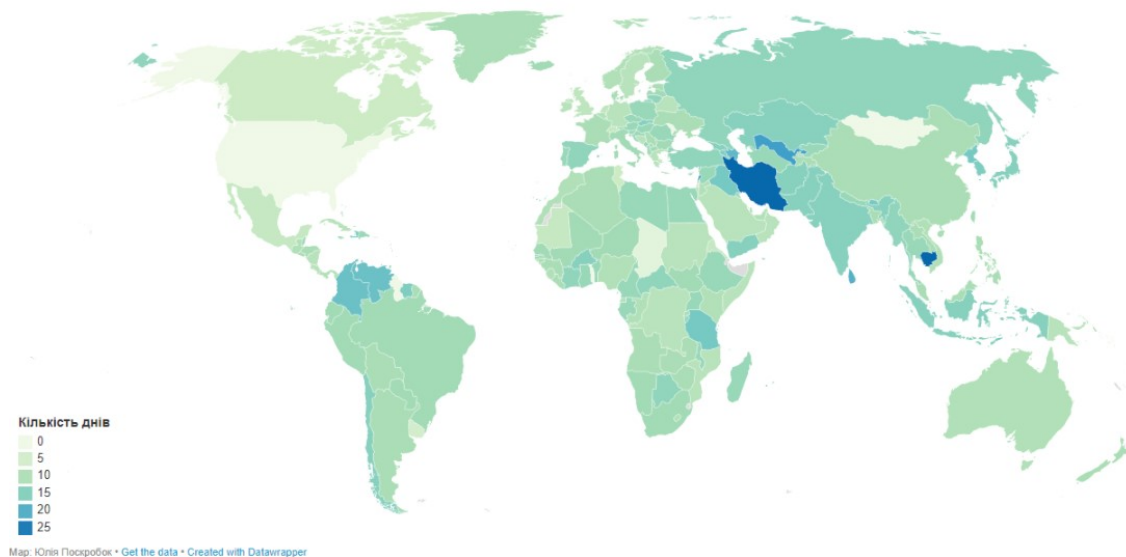
Щоб зрозуміти, чи не забагато відпочивають українці через різноманітні свята державного та релігійного значення, і як це впливає на економіку країни, можна звернутися до зарубіжної практики. Зокрема, порівняли кількість державних свят в Україні та світі.

Лідером за кількістю свят вважається Камбоджа. У цій азійській країні працівники отримують додаткових 27 днів вихідних у рік, пов'язаних із державними і релігійними святами. Менше всіх у норвежців – тільки 2 дні. А в Японії на законодавчому рівні взагалі не передбачена можливість надання працівникам вихідних у зв'язку з державними святами.

У країнах ЄС питання робочого часу регулює Директива 2003/88 / ЄС або Директива про робочий час, яка встановлює граничні норми для всіх країн-членів: робочий тиждень, що не перевищує 48 год., і щорічна оплачувана відпустка тривалістю не менше 20 днів. Ці мінімальні вимоги реалізовані в Україні, а в деяких країнах ЄС вони давно «перевиконані». Окрім того, в кожній країні законодавство встановлює ряд офіційних святкових днів, які є вихідними. Не скрізь вони оплачуються роботодавцем, але загальна фактична кількість неробочих святкових днів (від 7 в Греції до 15 в Словаччині) в середньому навіть перевищує український показник.

Кількість оплачуваних державних вихідних у світі варіюється від нуля у США, Монголії, Гайані, Вануату, Того, Молдові та на Соломонових островах до 27 днів в Ірані та Камбоджі. Звісно, у країнах із першої категорії є державні вихідні, але вони не оплачуються. Така система не створює фінансового тиску на роботодавців.

Кількість оплачуваних державних вихідних днів у 2019

Джерело: <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/01/30/644617/>

В Європі також вважають, що на продуктивність праці впливає задоволеність умовами праці і сприйняття їх як справедливих. І це переважає економію від зниження зарплати або додатковий прибуток від скасованих відпусток. Так, рівень задоволеності роботою вищий в Норвегії, Нідерландах та Німеччині (79 %, 75 % і 73 % відповідно), ніж в Словаччині, Греції та Угорщині (61 %, 57 %, 57 %).

За даними аналітиків інформаційної кампанії «Сильніші разом!» у Нідерландах кількість офіційних святкових неробочих днів – 10. Але на практиці тамтешні наймані працівники трудяться в середньому лише 31 год. на тиждень (це найнижчий показник в ЄС), а фактична тривалість оплачуваної щорічної відпустки становить в середньому шість тижнів (угоди з профспілками перевищують установлений законом чотиритижневий мінімум).

Свята не «переносяться», як в Україні, якщо вони припадають на суботу або неділю; таким чином, офіційних підстав для будь-яких додаткових вихідних у грудні–січні може взагалі не бути, якщо різдвяні свята (25–26 грудня) припадають на уїк-енд. Але на практиці вся країна йде на різдвяні канікули в останній тиждень року: це настільки загальноприйняте явище, що воно офіційно враховується у графіку роботи державних установ.

У Британії, як і в Нідерландах, офіційні свята не оплачуються роботодавцем. Їх кількість залежить від регіону: в Англії та Уельсі – 8, в Шотландії – 9, в Північній Ірландії – 10. Але свята в Британії переносяться, якщо припадають на вихідні дні. Таким чином, якщо 25–26 грудня випали на кінець тижня, то наступні два дні все одно потрібно буде «відгуляти», як і в Україні. Окрім того, неробочими днями в Англії є 1 січня, п'ятниця напередодні Великодня і понеділок після неї, перший понеділок травня, останній понеділок травня (введений в 1965 р. замість «плаваючого» понеділка після Трійці) і останній понеділок серпня. Таким чином, людей стимулюють влаштувати собі канікули на Новий рік і в квітні–травні.

Але разом із святковим вихідними днями у Британії є так звані банківські вихідні. Їх щороку близько восьми, коли закриваються не лише банки, але й більшість установ.

Часом у Британії королівською прокламацією вводять додаткові національні вихідні дні. У минулі роки британці мали додаткові вихідні з нагоди ювілею королеви Єлизавети II на престолі, а також вихідний день з нагоди одруження принца Вільяма.

Деякі експерти вказує, що британська економіка на вихідних і святкових днях втрачає близько 19 млрд фунтів (майже 30 млрд

американських дол.) річно. Проте навіть завзяті капіталісти визнають, що не все вимірюється грошима. Людям треба відпочивати. Єдине, підприємці просять, щоб вихідні дні не були надто близько один до одного, щоб зменшити вплив на економіку.

У Франції 11 офіційних святкових днів – правда, оплачувати роботодавці зобов'язані лише один із них, 1 травня; решта є оплачуваними вихідними там, де про це з роботодавцями домовилися профспілки.

Також у Франції поширена практика – faire un pont (дослівно – зробити місток). З метою збільшення вихідних днів, працівники беруть додаткові вихідні або дні відпустки, коли загальнонаціональні свята припадають на вівторок чи четвер, що призводить до 4 вихідних днів підряд. У ці дні більшість компаній закриваються повністю або виводять на роботу мінімальну кількість працівників. Французи з нетерпінням чекають такої можливості, адже вона випадає не кожен рік. Варто сказати, що на відміну від українського, трудове законодавство Франції не дозволяє перенесення вихідного дня на наступний після святкового або неробочого, у випадку, коли святковий або неробочий день збігається з вихідним днем.

Французи розцінюють faire un pont як додаткові інвестиції для туризму, чи то внутрішнього, чи зовнішнього. Особливо актуальними вони є у посткарантинний період.

З державними вихідними у Німеччині є певна особливість – кожна федеральна земля сама визначає, коли і що їй святкувати. Винятком є День національної єдності (3 жовтня) – він загальнонаціональний.

Також в Німеччині є вісім вихідних свят, які відзначають в усіх 16 федеральних землях: Новий рік (1 січня), Страсна п'ятниця (14 квітня), Великодній понеділок (17 квітня), День праці (1 травня), Вознесіння Христове (25 травня), День Святого Духа (5 червня), Різдво (25 грудня), Другий день Різдва (26 грудня).

У Німеччині немає практики переносу вихідних, якщо свято випадає в суботу чи неділю. Але є певні хитрощі: якщо державний вихідний у четвер, то багато працівників беруть у п'ятницю відгул. Це називається Brückentag

(«місток»). Державні вихідні роботодавець завжди оплачує.

В Іспанії також у кожному автономному регіоні свій конкретний набір святкових днів. Кількість їх не повинно перевищувати 14. Не більше дев'яти дат з цих 14 встановлює для регіону центральний уряд, не менше двох днів повинні бути вибрані місцевою владою. Як і в інших країнах (в т.ч. і в Україні), там регулярно трапляється, що між святковим днем і вихідними один робочий день, який раціональніше пропустити, відпрацювавши пізніше. В Іспанії такі дні отримали назву puente – місток. Часто цей робочий день не переносять на наступний тиждень, а просто дають працівникам відгул.

У Швеції теж є спеціальний термін для такого дня: Klämdag – затиснутий день. Як мінімум один він повторюється щороку: п'ятниця після Вознесіння.

У Польщі після 1989 р. Сейм не наважився відбирати у населення травневі вихідні, тому свято просто перейменували з «Дня всесвітньої солідарності трудящих» у «Державне свято». До того ж, на 3 травня призначили ще одне свято – річницю прийняття конституції 1791 р. У результаті польські трудящі, як і українські, і західноєвропейські, отримали фактично додаткові травневі канікули: нормою є перенесення робочих днів у травні, та й у зимовий сезон теж.

Коли офіційне свято в Польщі припадає на неділю, то додатковий вихідний не додається. Якщо свято випало на суботу або інший день, який є регулярним вихідним на даному підприємстві, то перенесення неробочого дня здійснюється.

Але часто поляки беруть додатковий вихідний за свій рахунок: якщо свято випадає на четвер – беруть вихідний ще й у п'ятницю. Вихідні, які тривають по три, чотири, а інколи навіть п'ять днів, поляки називають «довгими вихідними».

У Білорусі (ст. 136 Трудового кодексу) з метою раціонального використання робочого часу, вихідних та святкових днів, уряд за погодженням з президентом може переносити окремі робочі дні на вихідний день – суботу.

У Трудовому кодексі Литви (ст. 161) теж зазначається про можливість поєднання днів відпочинку з святковими та неробочими днями. При чому, для працівників приватного сектору ця норма носить рекомендаційний характер.

Словаччина, ще одна сусідня з Україною країна, що входить в ЄС, має 15 офіційних свят плюс щорічна відпустка тривалістю 4 тижні. І це один з найбільших показників у Європі. Крім того, особливого розподілу між державними і церковними святами тут немає.

Попри те, що в країні є так багато вихідних днів, – їх не переносять. Проте словаки спокійно можуть взяти собі відпустку чи відгул поміж вихідними днями, як це практикують і в інших країнах.

Якщо порівнювати з європейськими країнами, то США відрізняються від Європи. Європа в значній мірі занадто «соціалістична», з великою кількістю вихідних і свят. США в цьому плані набагато жорсткіші, і в плані кількості вихідних, і за кількістю днів щорічної відпустки, на яку може претендувати людина.

Таким чином, враховуючи вищезазначене, прийняття проекту закону щодо законодавчої заборони перенесення робочих днів не є актуальним та необхідним. Світова статистика доводить, що кількість державних вихідних не грає значної ролі для економіки країни. Якщо і порівнювати країни з цього ракурсу, то краще звертатися до критерію кількості відпрацьованих годин, а не днів. Ще важливіше не те, скільки люди працюють, а те, як вони це роблять. Наприклад, німці будують успішну економіку, працюючи значно менше, ніж українці (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: вебпортал медіакорпорації «Радіо Свобода» (<https://www.radiosvoboda.org/a/28938110.html>; <https://www.radiosvoboda.org/a/24974067.html>); офіційний вебпортал Верховної Ради України (http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70829); сайт «Судово-юридична газета» (<https://sud.ua/ru/news/publication/190770-tretyakova-poyasnila-scho-zmusilo-yiyi-initsiyuvati-skasuvannya-perenesennya-robochikh-dniv>; [*robochikh-dniv-v-ukrayini-skasuyut-bo-tse-zavazhaye-roboti-z-donorami-proekt-tretyakovoyi\); сайт «Трудові ініціативи» \(<http://trudovi.org/show-news/Trudovi-prava/chas-roboty>\); сайт «СЕГОДНЯ.ua» \(<https://ukraine.segodnya.ua/ua/ukraine/novogodnie-kanikuly-skolko-ukraincy-otdyhayut-i-kak-eto-vliyaet-na-ekonomiku-1203128.html>\); сайт Українська правда \(<https://www.pravda.com.ua/news/2020/10/1/7268382/>\); Сарбей Д. «Новий сюрприз від Зе-влади. Навіщо нас хочуть позбавити довгих вихідних» \(<https://www.dsnews.ua/ukr/politics/haup-prezhdevsego-pochemu-slugi-zagovorili-o-lishnih-vyhodnyh-dlya-ukraincev-19012021-412706>\); сайт Gazeta.ua \(\[https://gazeta.ua/articles/economics/_zalishok-radyanskih-tradicij-ekonomist-pro-perenesennya-robochih-dniv-na-vihidni/1009545\]\(https://gazeta.ua/articles/economics/_zalishok-radyanskih-tradicij-ekonomist-pro-perenesennya-robochih-dniv-na-vihidni/1009545\)\); телеканал новин «24» \(\[https://novyny.24tv.ua/vihidni-v-ukrayini-chi-skasuyut-perenesennya-vidpratsyuvannya_n1520321\]\(https://novyny.24tv.ua/vihidni-v-ukrayini-chi-skasuyut-perenesennya-vidpratsyuvannya_n1520321\)\); сайт «Громадське радіо» \(<https://hromadske.radio/podcasts/drive-time/yevropey-s-ki-kompanii-ne-rozumiiut-chomu-u-nas-6-dennyurobochyy-tyzhden-pry-perenesenni-robochikh-dniv-cherez-sviata-tret-iakova>\); сайт Politeka.net \(<https://sport.politeka.net/uk/308715-u-ukraincev-hotyat-otobrat-vyhodnye-detali-skandalnogo-zakonoproekta-perenos-ploho-vliyaet-na>\); вебпортал «СУСПІЛЬНЕ/Новини» \(<https://suspilne.media/98265-zaborona-perenesennarobochih-dniv-so-zminue-ta-ci-vpline-na-ekonomiku-i-motivaciu-robotnikiv>\); сайт «Діло» \(<https://dilo.net.ua/novyny/perenosyty-chy-ne-perenosyty-robochi-dni>\); сайт Українського кризового медіа-центру \(<https://uacrisis.org/uk/63162-derzhavni-svyata>\); сайт «Економічна правда» \(<https://www.epravda.com.ua/publications/2019/01/30/644617/>\); сайт «СВІТУА» \(<http://svitua.com.ua/news/201701/2065-skladeno-reyting-krayin-trudogolikiv-yevropi-pracyuyut>\); інформаційний портал «Кіровоградщини – Гречка – Новини Кропивницький» \(<https://gre4ka.info/zhyttia/15729-skilky-dniv-urotsi-vidpochyvaiut-v-ukraini-ta-krainakh-yevropy>\); вебсайт «Західної інформаційної корпорації» \(<https://zik.ua/news/2017/11/21/derzhavni-vihidni-skilky-chasu-vidpochyvayut-ievropeytsi-u-svoih-krainah-1209861>\)\).*](https://sud.ua/ru/news/publication/190661-perenesennya-</i></p>
</div>
<div data-bbox=)*

УКРАЇНА У ФОКУСІ ІНОЗЕМНИХ ЗМІ

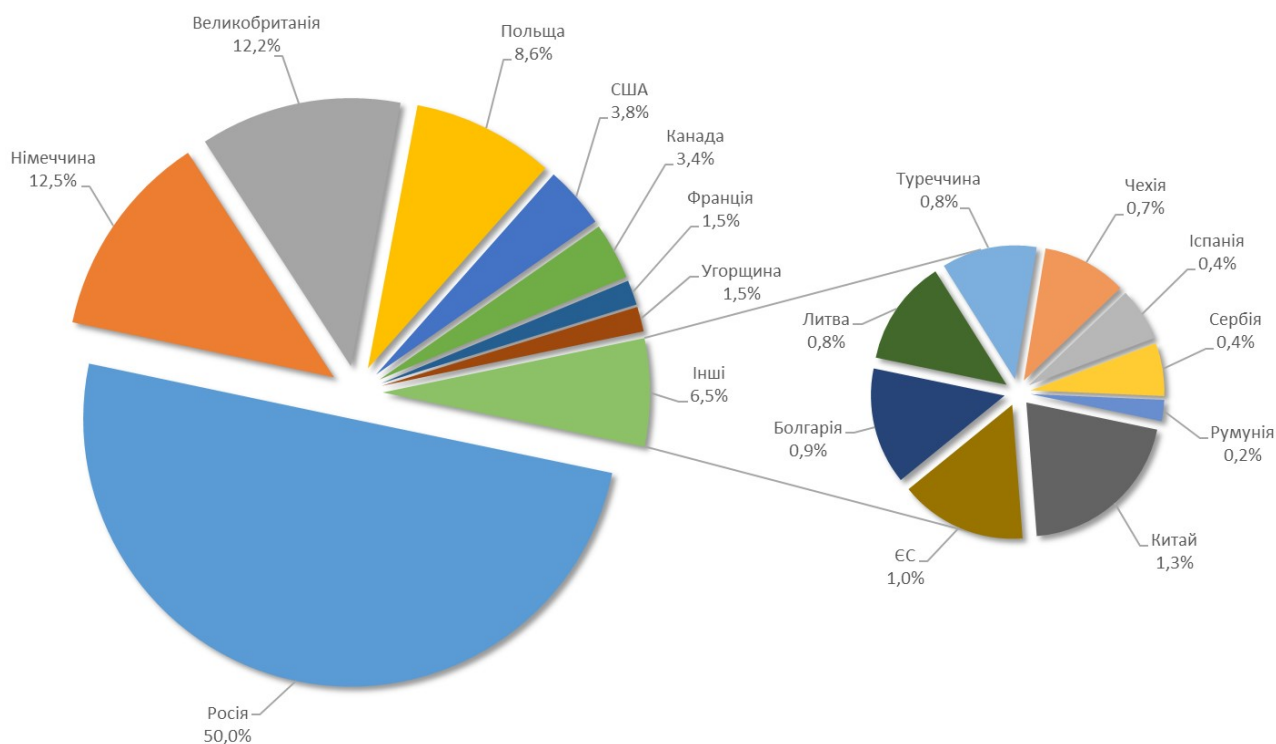
(7 – 31 січня 2021 р.)

Підготовка і виконання проєкту:

А. Берегельський, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Т. Полтавець, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Моніторинг інформаційного поля за темою «Україна у фокусі іноземних ЗМІ» за період з 7 по 31 січня 2021 р. дозволив виявити та проаналізувати 1192 публікації.

Діаграма 1. Співвідношення кількості публікацій за країнами світу

Аналіз інформаційного поля продемонстрував, що провідні зарубіжні ЗМІ у січні продовжували стежити за поширенням пандемії COVID-19 в Україні. Згідно з дослідженням, топові теми, такі як статистика поширення коронавірусної інфекції та карантинні заходи, впроваджені на території України у даний період відійшли на другий план. Серед найбільш популярних тем, українського сегменту, залишалися проблеми вакцинації українців від коронавірусу. Цікаву аналітичну статтю «Вакцини від COVID-19: що треба знати про ризики та побічні ефекти»

опубліковано на сторінках Deutsche Welle, в якій можна дізнатися про вже зареєстровані препарати від коронавірусу. Результати опитування проведені соціологічною групою «Рейтинг» можна переглянути у статті «Більшість українців не готова вакцинуватися від коронавірусу – опитування». Іноземні журналісти не оминули увагою суперечливу тему закупівлі українським урядом вакцин, зокрема, на початку січня, виникли дискусії щодо придбання китайської та російської вакцин, як альтернативи препаратам Pfizer та AstraZeneca. У січні надійшла заявка від харківської

компанії «Біолік» про державну реєстрацію російської вакцини від коронавірусу Sputnik V (Gam-COVID-Vac). Інформацію про можливість вакцинації українців даним препаратом активно розповсюджували лідери партії «ОПЗЖ». Про політичну складову лобювання російської вакцини в Україні йдеться у публікації «COVID-19: хто і навіщо просуває російську вакцину в Україні», надрукованій від 13.01.2021 р. Слід зауважити, що великий резонанс у просторі іноЗМІ, викликала інформація про незаконне ввезення в Україну вакцини від COVID-19 виробництва Pfizer та щеплення нею деяких високопосадовців.

«Українська тематика» у політиці США залишається актуальною та часто обговорюваною зарубіжними медіа. Головною темою більшості публікацій, в яких акцентувалася увага на Україні, стали згадки про «український слід» у справі імпичменту Д. Трампа у 2019 р. Крім того, великий інтерес у журналістів викликали санкції, запроваджені урядом США проти 7-ми українців, яких звинувачують у втручанні у президентські вибори у США в 2020 р. У повідомленні Міністерства фінансів США зазначалося, що ці особи, пов'язані мережею впливу, створеною нардепом А. Деркачем та працювали в інтересах Росії. Детальнішу інформацію можна дізнатися на сторінках Atlantic Council у публікації US sanctions Giuliani-linked Ukrainians over Russian bid to influence 2020 election («Американські санкції, пов'язані з Джуліані, проти українців через бажання Росії вплинути на вибори 2020 року»). Неодноразово в оглядовий період були висвітлені питання подальшої співпраці України та США. Так, у статті Ukraine counting on Biden's support in struggle against Russian authoritarianism («Україна розраховує на підтримку Байдена в боротьбі проти російського авторитаризму»), йдеться про багаторічну підтримку США незалежної України.

У січні низку публікацій було присвячено «газовому питанню». Передусім у ЗМІ досить часто наголошували на продовженні міжнародних санкцій, у тому числі і США, проти будівництва «Північного потоку-2», дискусійне питання висвітлювали в основному

західні медіа. Однак у матеріалі «Давить на газ» російської газети «ИЗВЕСТИЯ», акцентовано увагу на необхідності введення газопроводу в експлуатацію, так як Україна не зможе самостійно забезпечувати транзит газу. Також зарубіжні журналісти не оминули увагою проблему підняття тарифів на газопостачання для населення. Комплексні реформи газового ринку запроваджені у 2014 р. отримали схвалення та підтримку Східної Європи та допомогли продемонструвати, що зміни можливі. Проте дії української влади по зниженню ціни, негативно вплинуть на подальшу співпрацю з Європою, констатує Atlantic Council у статті Ukraine's historic gas sector reforms are under threat («Історичні реформи газового сектору в Україні знаходяться під загрозою»). Тему також продовжено у публікації «Чим загрожує Україні ручне управління цінами на газ» – видання DW.

Питання російсько-українського протистояння, зокрема врегулювання конфлікту на Сході України, розведення військ, продовження процесу розмінування та обміну полоненими часто висвітлювали російські медіа. У російському інфопросторі прослідковуються відкриті звинувачення України в затягуванні мінського процесу щодо врегулювання конфлікту на Донбасі.

Впровадження статті мовного закону в Україні про перехід усієї сфери послуг на українську мову, викликало негативну реакцію у просторі російських мас-медіа, про що свідчать публікації: «Время для доносков: языковой закон на Украине вступает в силу», надрукованій на сторінках «Газета.ru» та «“Отцепитесь от них!” Зеленский уничтожает русский язык на Украине?», що вийшла на шпальтах «АиФ». Міжнародний мовник, Deutsche Welle у статті «Мовний закон: сфера послуг в Україні переходить на українську» від 14.01.2021 р. наголошує на найважливіших змінах у законодавстві про мову.

Як і в попередні досліджувані періоди, взаємозв'язки України з Російською Федерацією та проблеми українсько-російського відчуження у всіх сферах діяльності, залишаються популярними темами для обговорення у російських мас-медіа.

У січні Європейський суд із прав людини виніс два важливих рішення, що стосувалися України: визнав, що Росія порушувала права людини в Криму ще до проведення фейкового референдуму та оприлюднив рішення щодо скарг потерпілих під час Революції гідності, згідно з якими, п'ятьом учасникам «майдану» держава має сплатити грошову компенсацію. Про ці рішення ЄСПЛ неодноразово повідомлялося в іноземних ЗМІ.

Проблеми окупованих територій України та Криму періодично висвітлювали зарубіжні мас-медіа. Найактивніше ЗМІ обговорювали питання, що пов'язані з відновленням водопостачання на окупованому півострові. У російському інфопросторі часто зустрічалися публікації, присвячені підготовці до саміту «Кримська платформа», який заплановано на травень 2021 р. Щодо «сепаратистських республік Л/ДНР», то у даний період журналісти значно менше приділяли їм увагу.

Аналізуючи відібрані матеріали, можна зробити висновки, що проблеми, які важливі безпосередньо для українського суспільства, зокрема: економіка, реформи, суспільно-правова та соціальна ситуація в державі, мають

нижчі показники згадуваності і все менше обговорюються іноземними ЗМІ. Однак, слід зауважити, що матеріали, опубліковані російськими медіа частіше охоплюють всі сфери суспільного життя, економіку та політику в Україні, проте не показують оціночних суджень коментаторів, лише констатують реальні факти. Такий інтерес російських ЗМІ до українського повсякдення може мати декілька пояснень: «утримання» України в полі зору, як частини «руського мира», формування у російського соціуму відповідного сприйняття України; формування образу «зруйнованої майданами» України для контрасту з російськими реаліями, що висвітлюються у більш оптимістичному ключі.

Слід зауважити, що до загальної кількості публікацій увійшло досить багато перепостів одних і тих же самих статей, однак із різними назвами та з посиланнями на ресурс, звідки скопійована інформація. Найбільшу кількість перепостів виявлено в інфопросторі російських ЗМІ. Можемо висловити припущення, що така технологія створення «інформаційного шуму» є проявом гібридної війни Росії як проти України, так і проти країн Заходу.

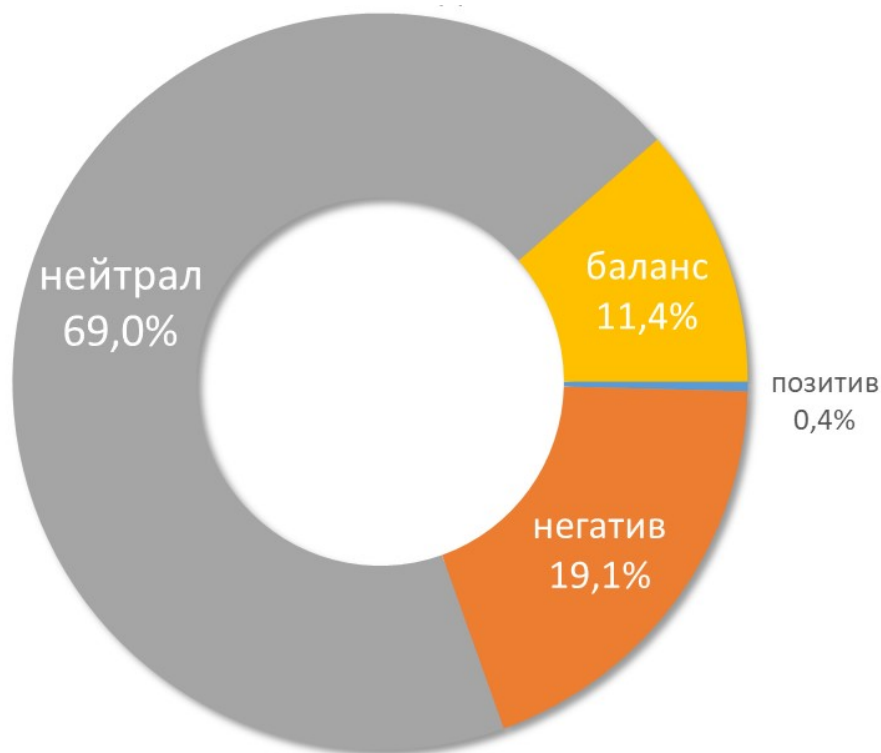
Діаграма 2. Загальна ієрархія тегів за тематичною групою

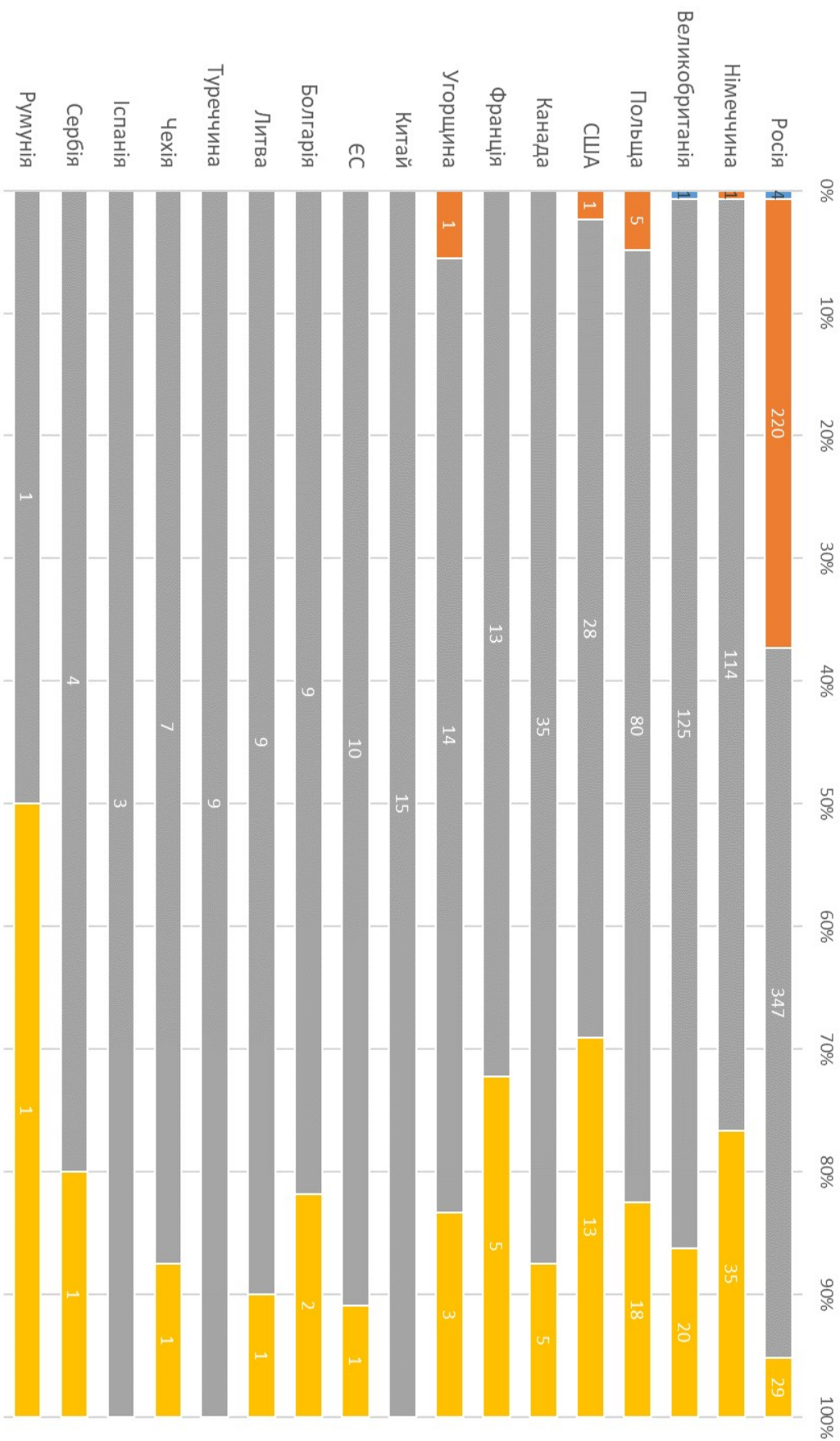
Діаграма 3. Розгалужена ієрархія найбільш згадуваних тегів, що мають свої підтеги

Інформація, подана іноземними ЗМІ та досліджена нами, має різний контекст (значення): насамперед можна констатувати абсолютне переважання нейтрально забарвлених повідомлень, що містять головним чином констатацію фактів чи виклад думок; публікацій, які оцінені «негативно» виявлена суттєва кількість, а компліментарних

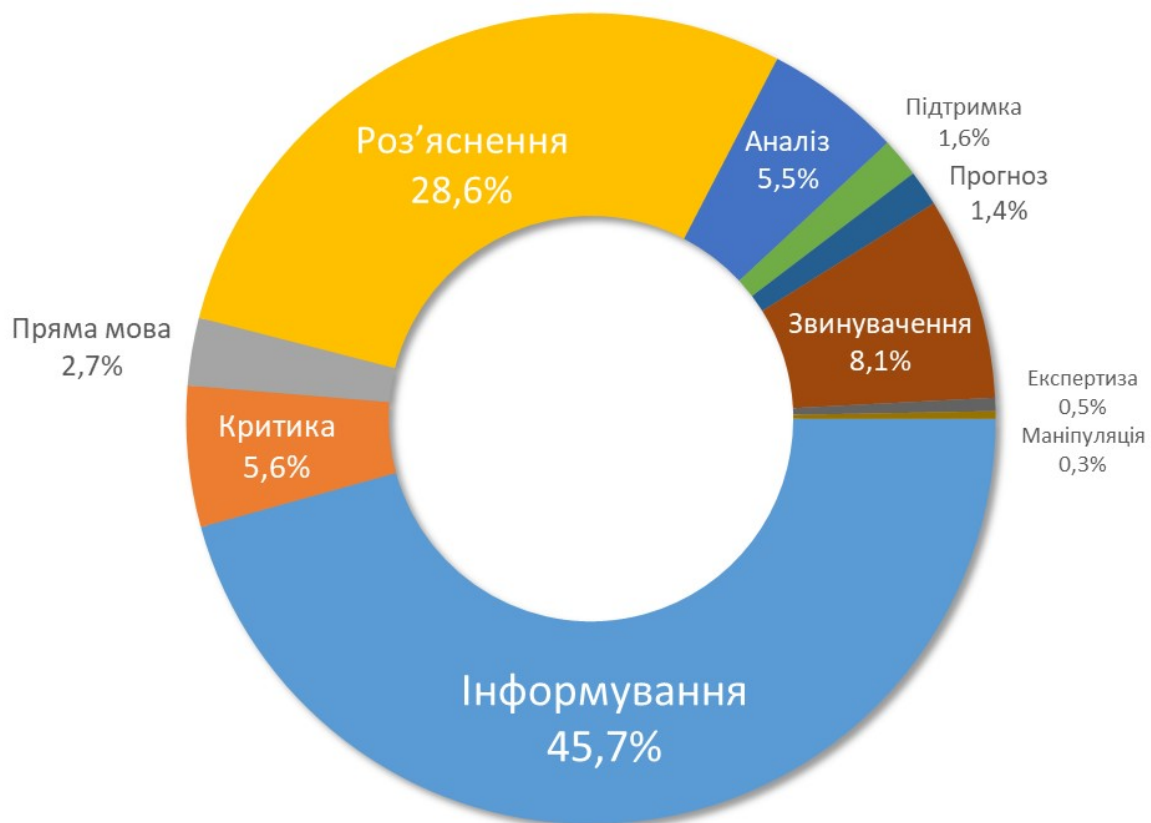
суджень про Україну чи події в ній зовсім мало. Відсутність оціночних суджень та коментарів експертів у публікаціях ЗМІ, з нашої точки зору, може свідчити про те, що Захід загалом дещо «охолов» щодо України та її проблем. Більш детально картину контексту повідомлень можна побачити на діаграмах 4 та 5.

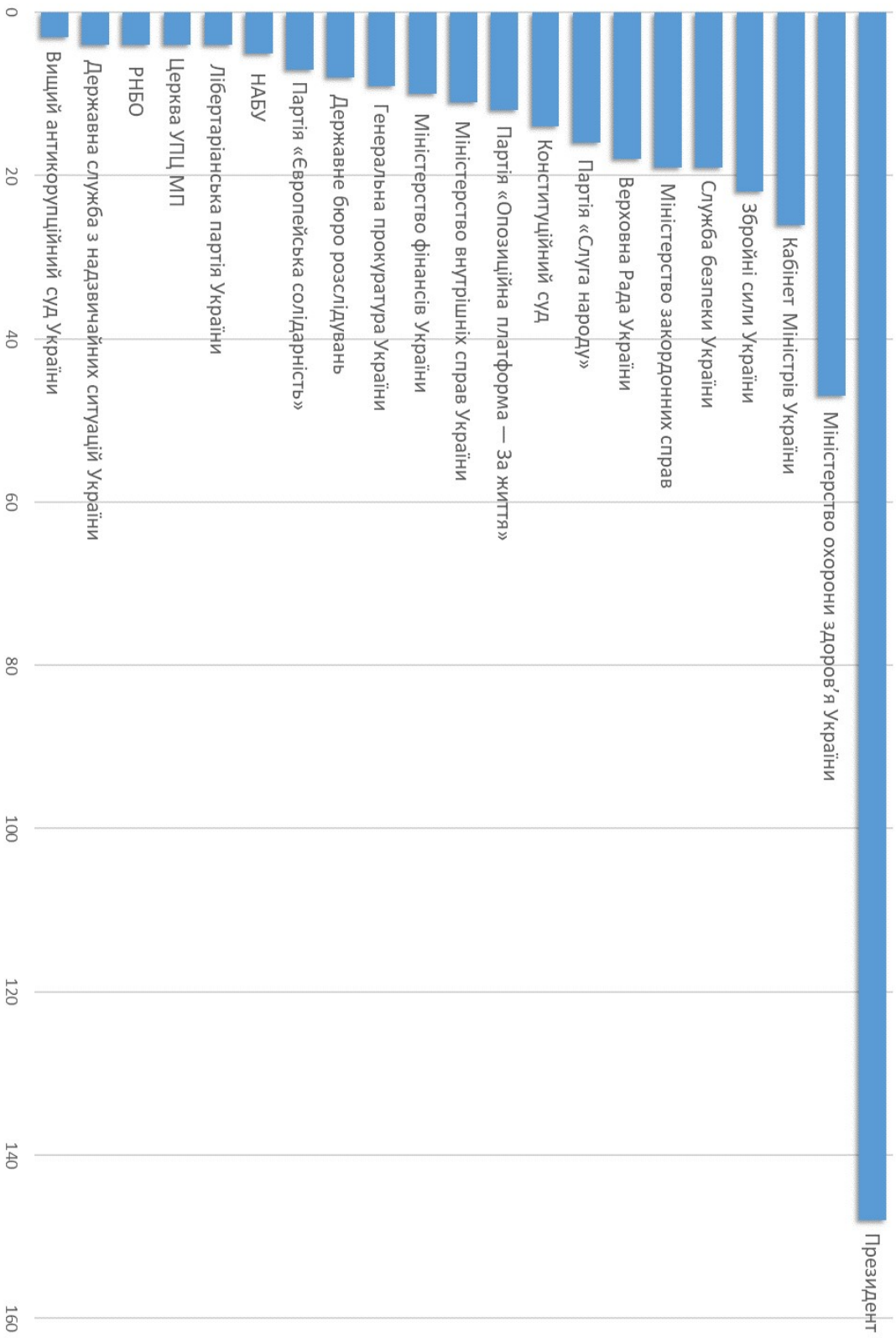
Діаграма 4. Контекст повідомлень

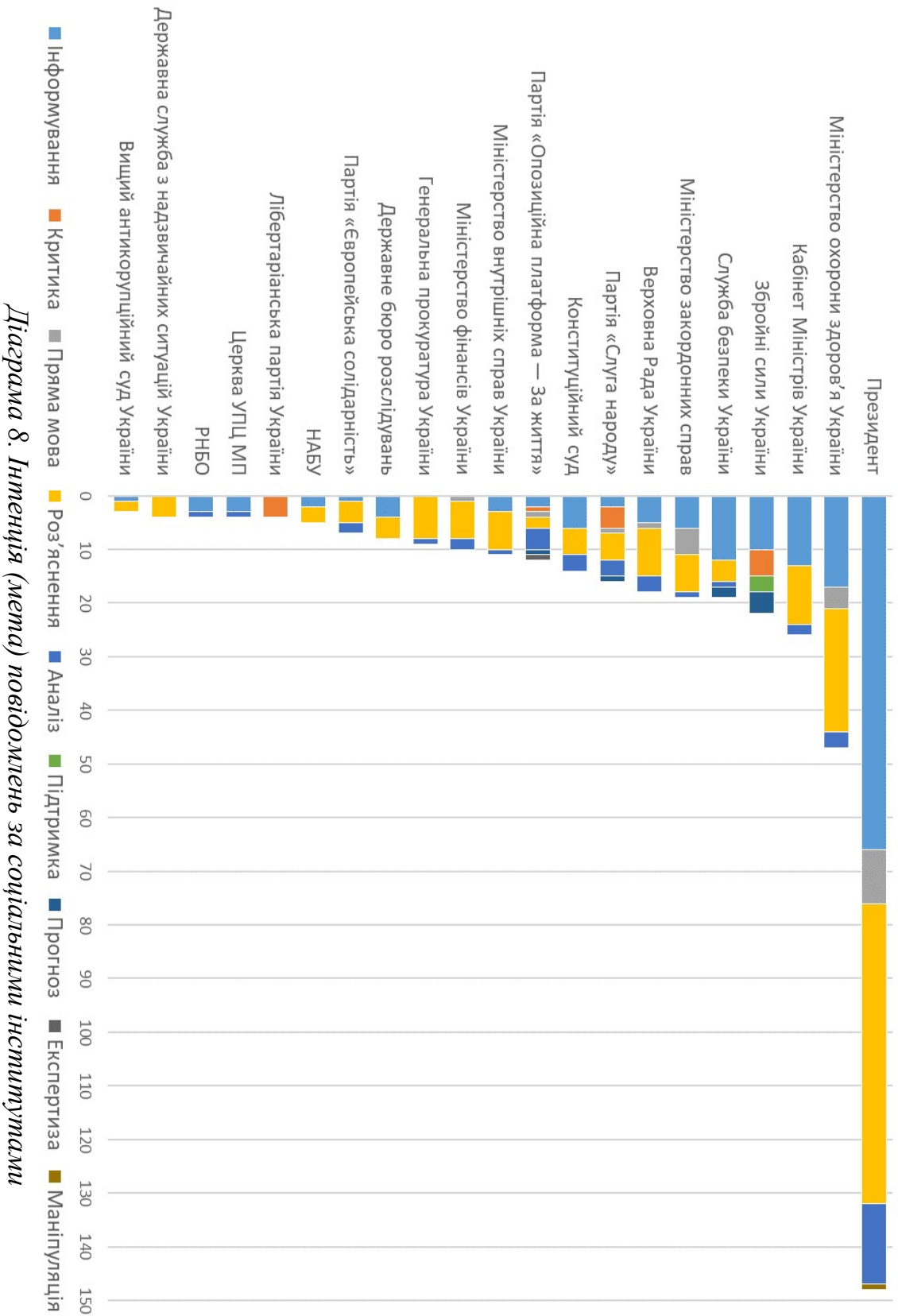
Діаграма 5. Контекст повідомлень за країнами світу

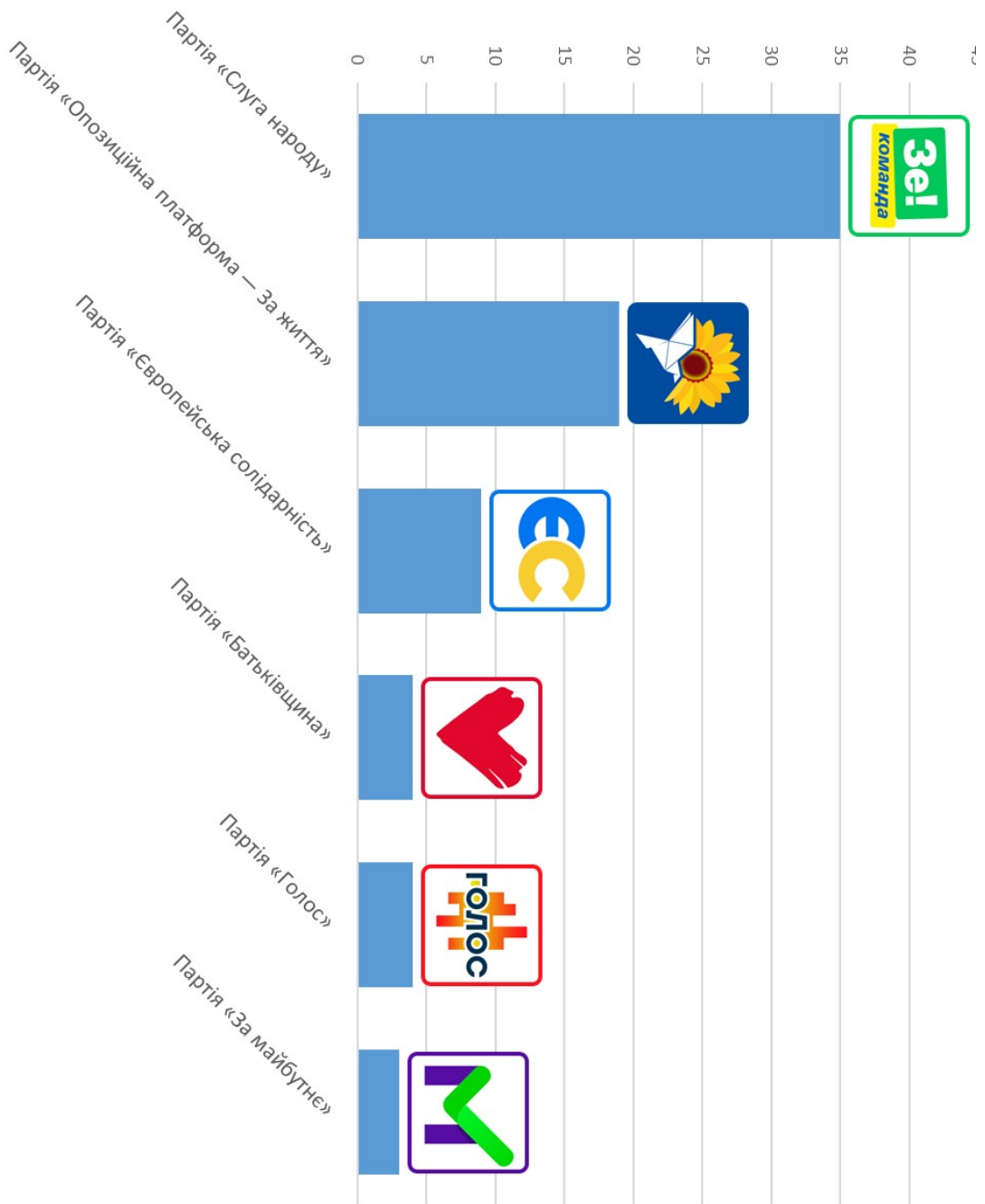
Діаграма 6. Інтенції (мета публікації)

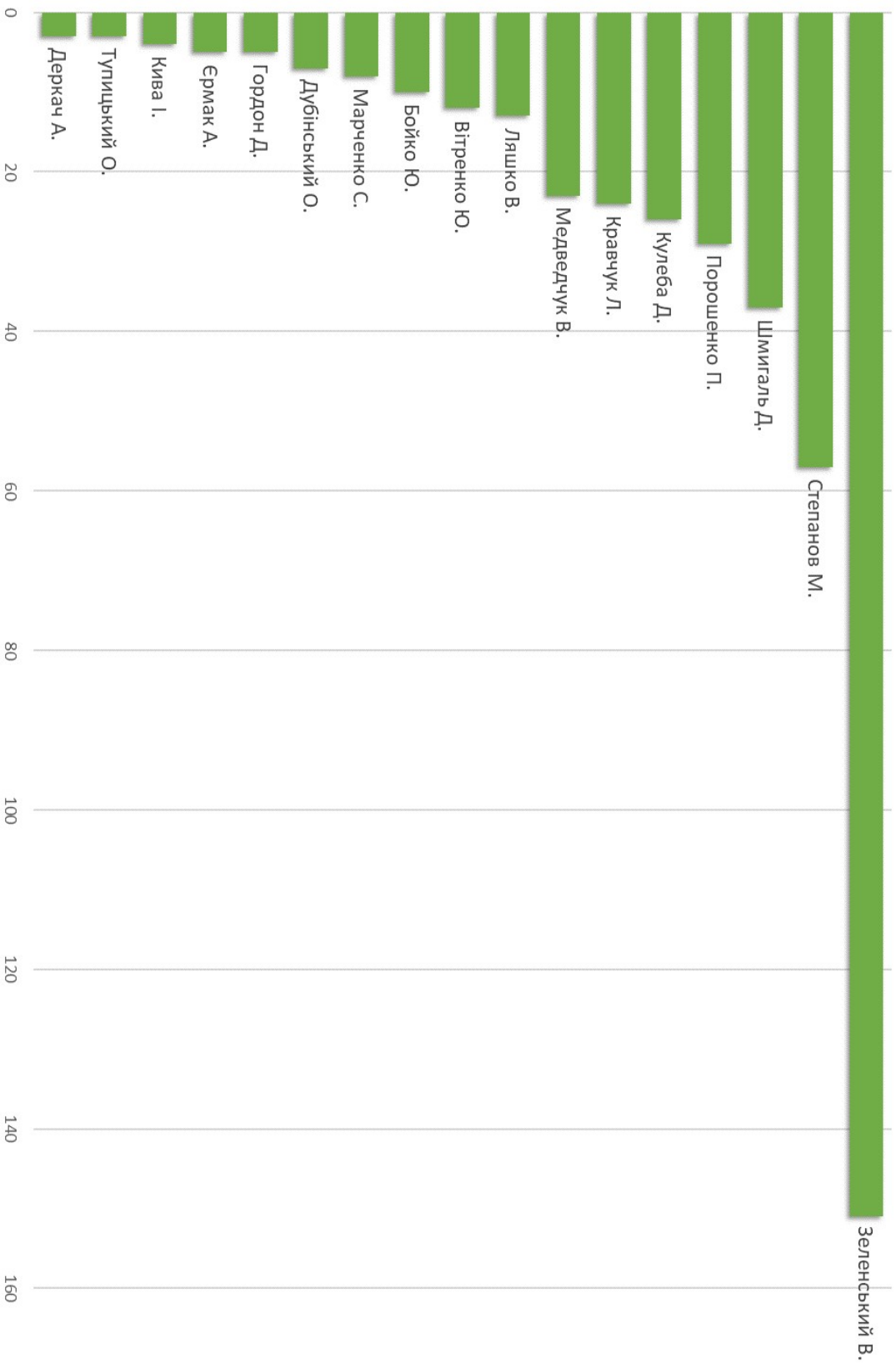
Діаграма 7. Соціальні інститути

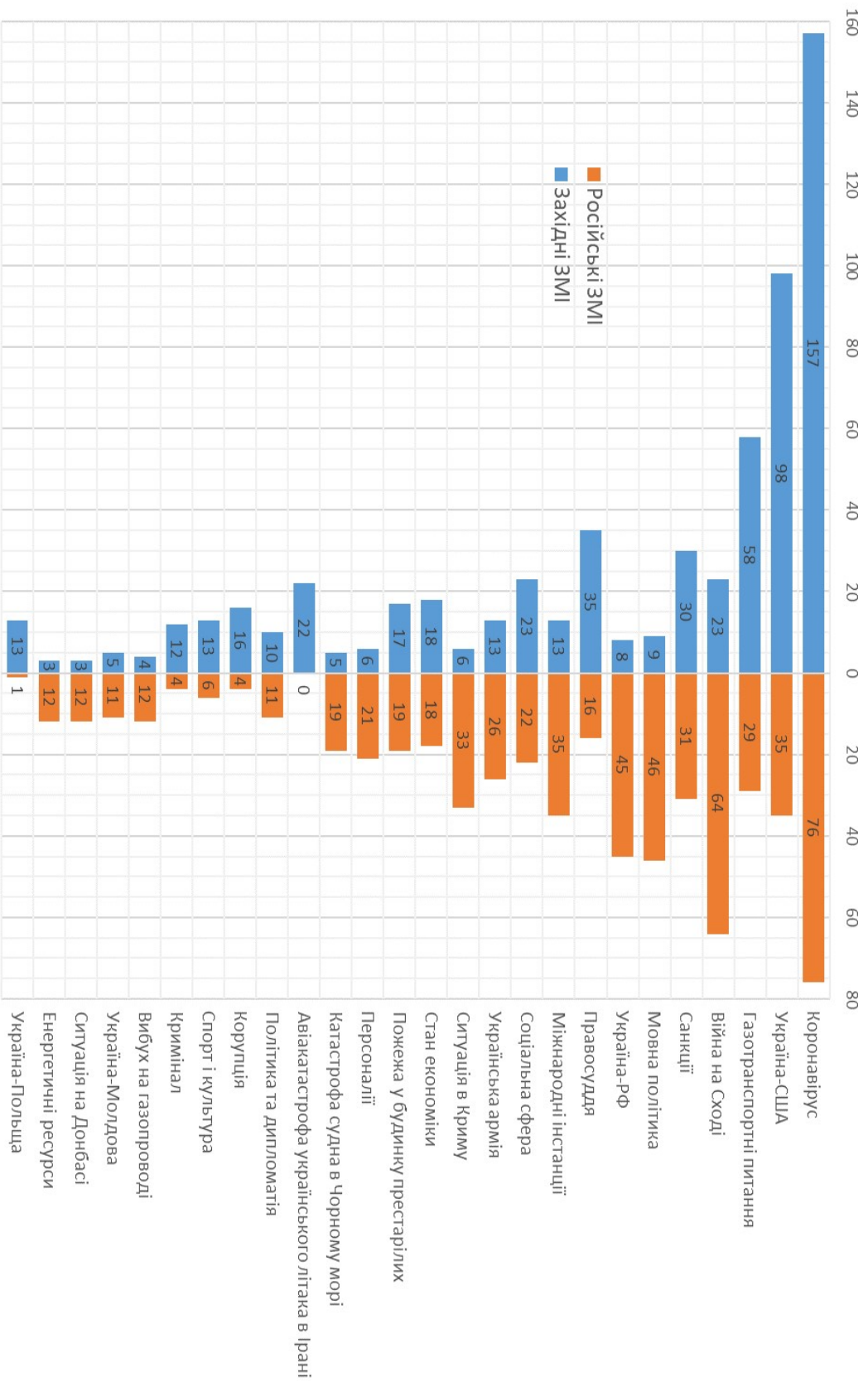
Діаграма 8. Інтенція (мета) повідомлень за соціальними інститутами

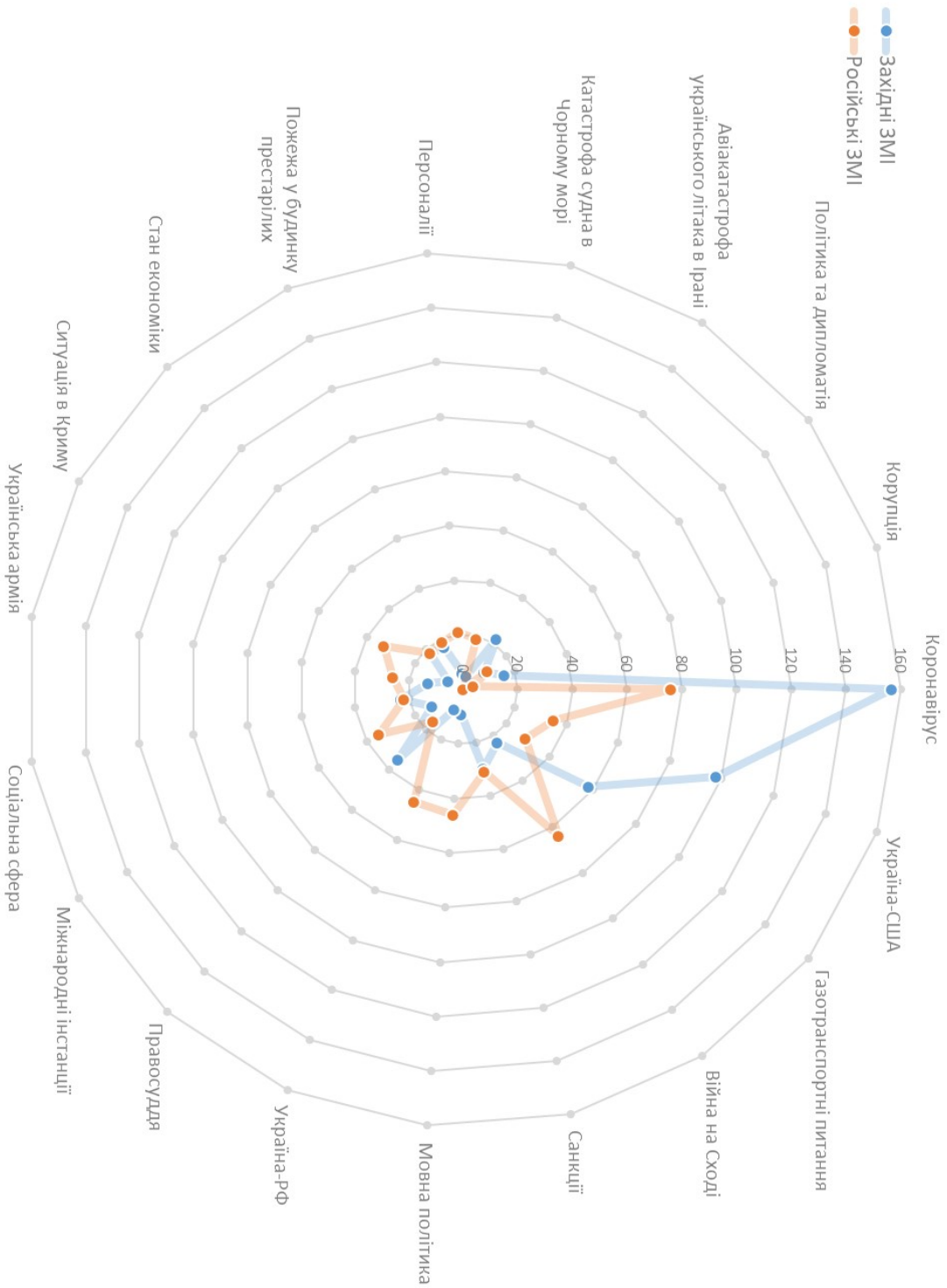
Діаграма 9. Згадувані партії

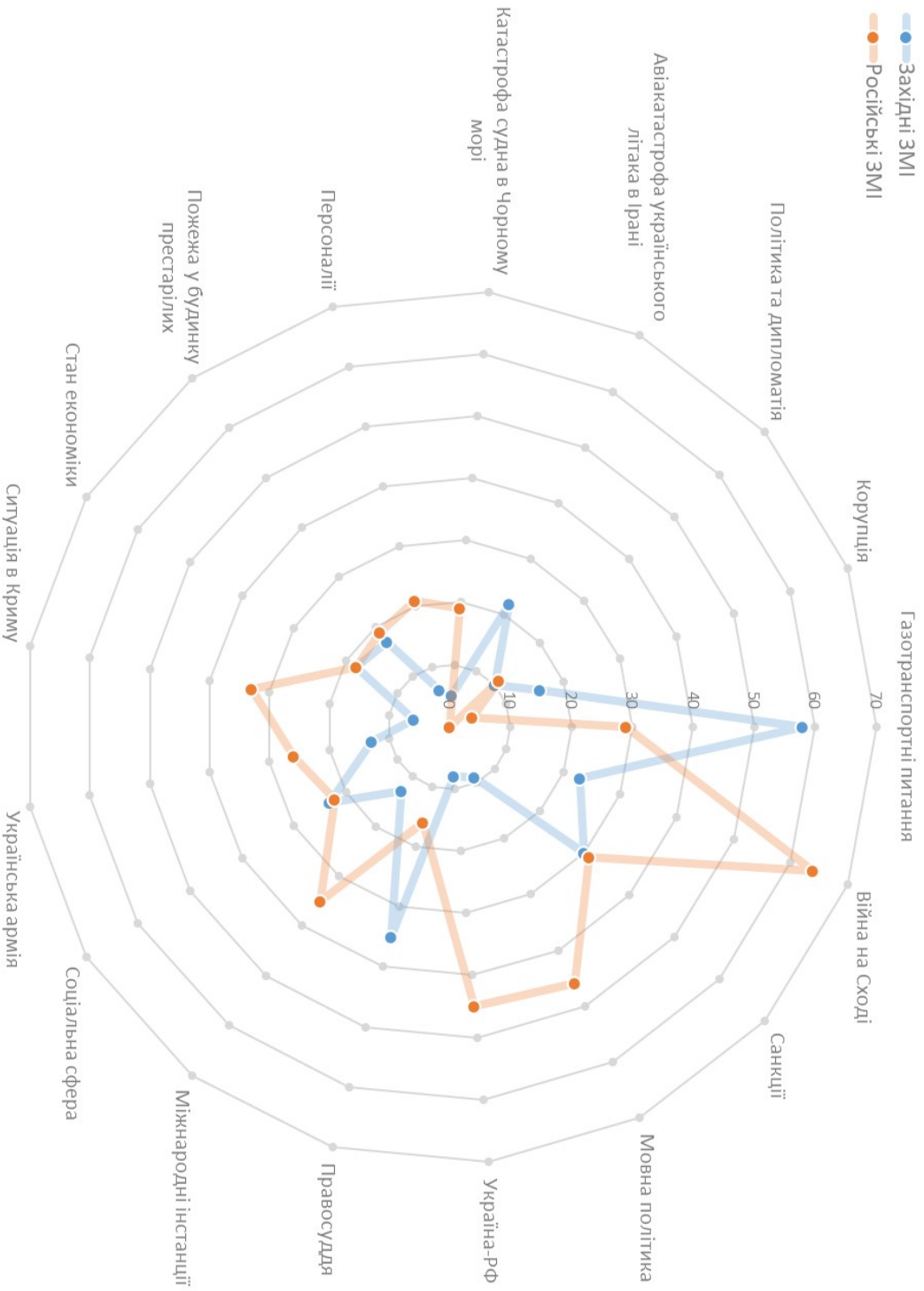
Діаграма 10. Персоналії

Діаграма 11. Найбільш загдувані тематичні теги в російських та західних ЗМІ

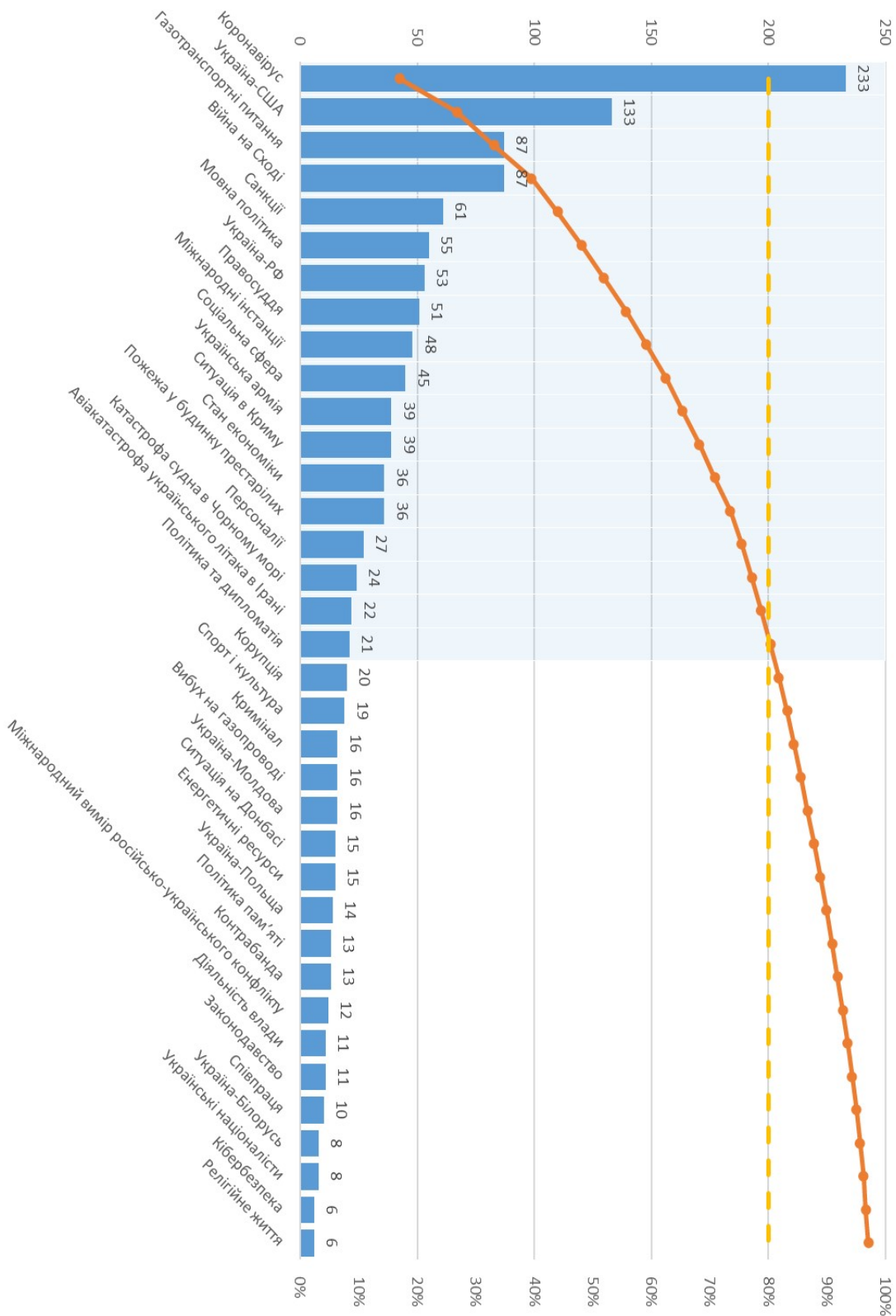

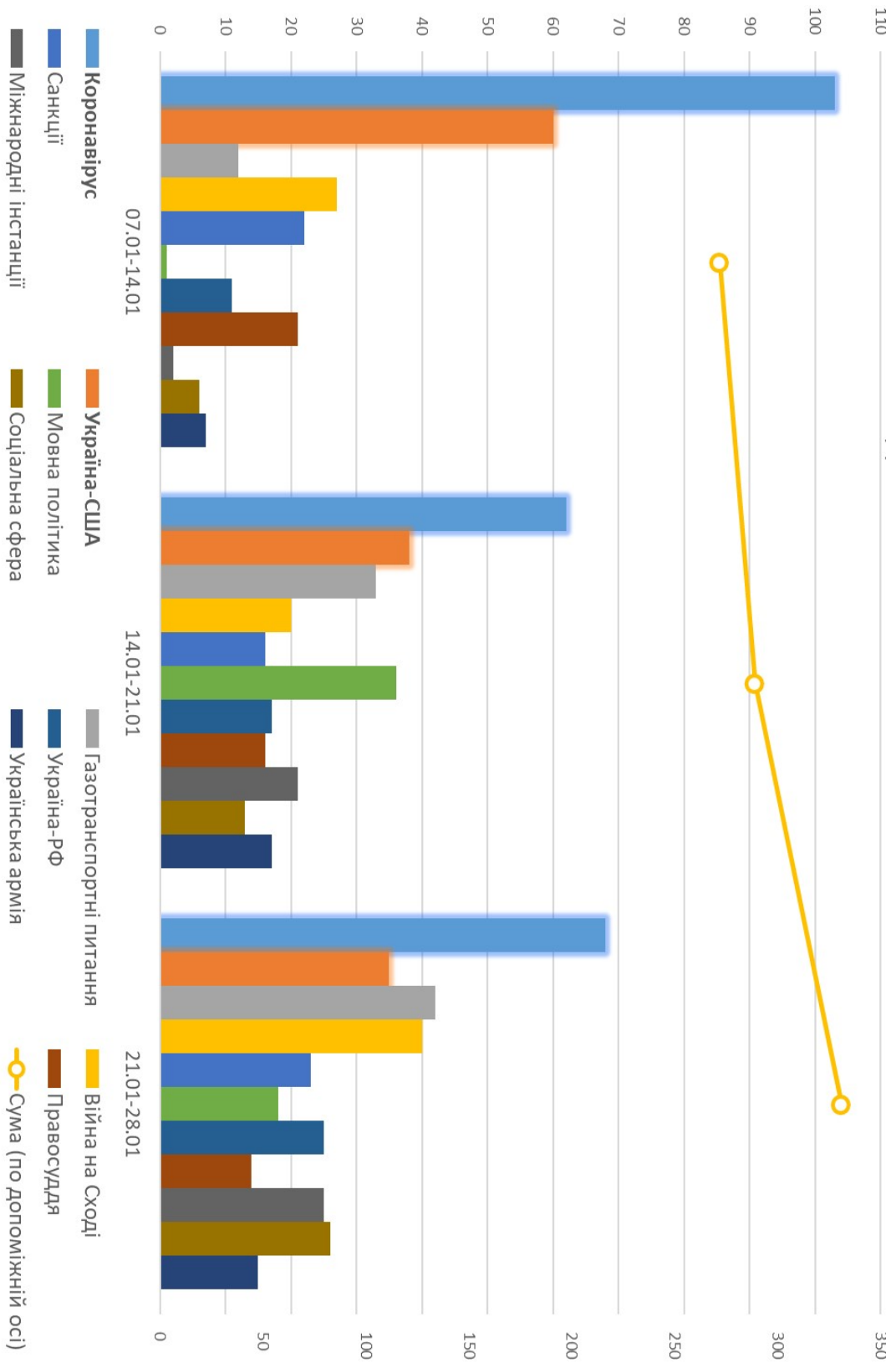
Діаграма 12. Найбільш згадувані тематичні теми в російських та західних ЗМІ

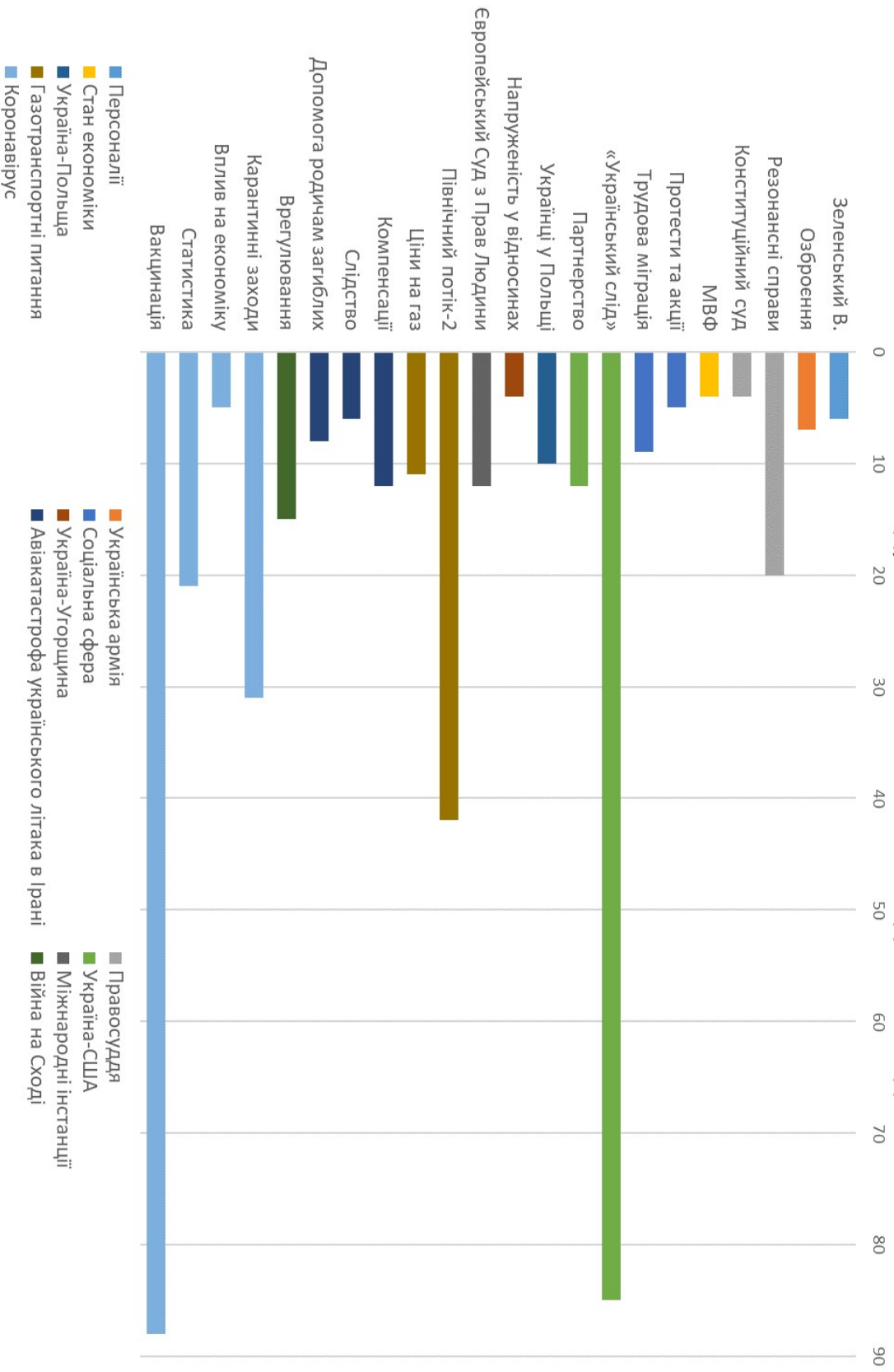
Діаграма 13. Масштабовані показники тегів, що не мають високих значень

Діаграма 14. Найбільш популярні тематичні теги, що формують 80% інформаційного простору (діаграма Парето)

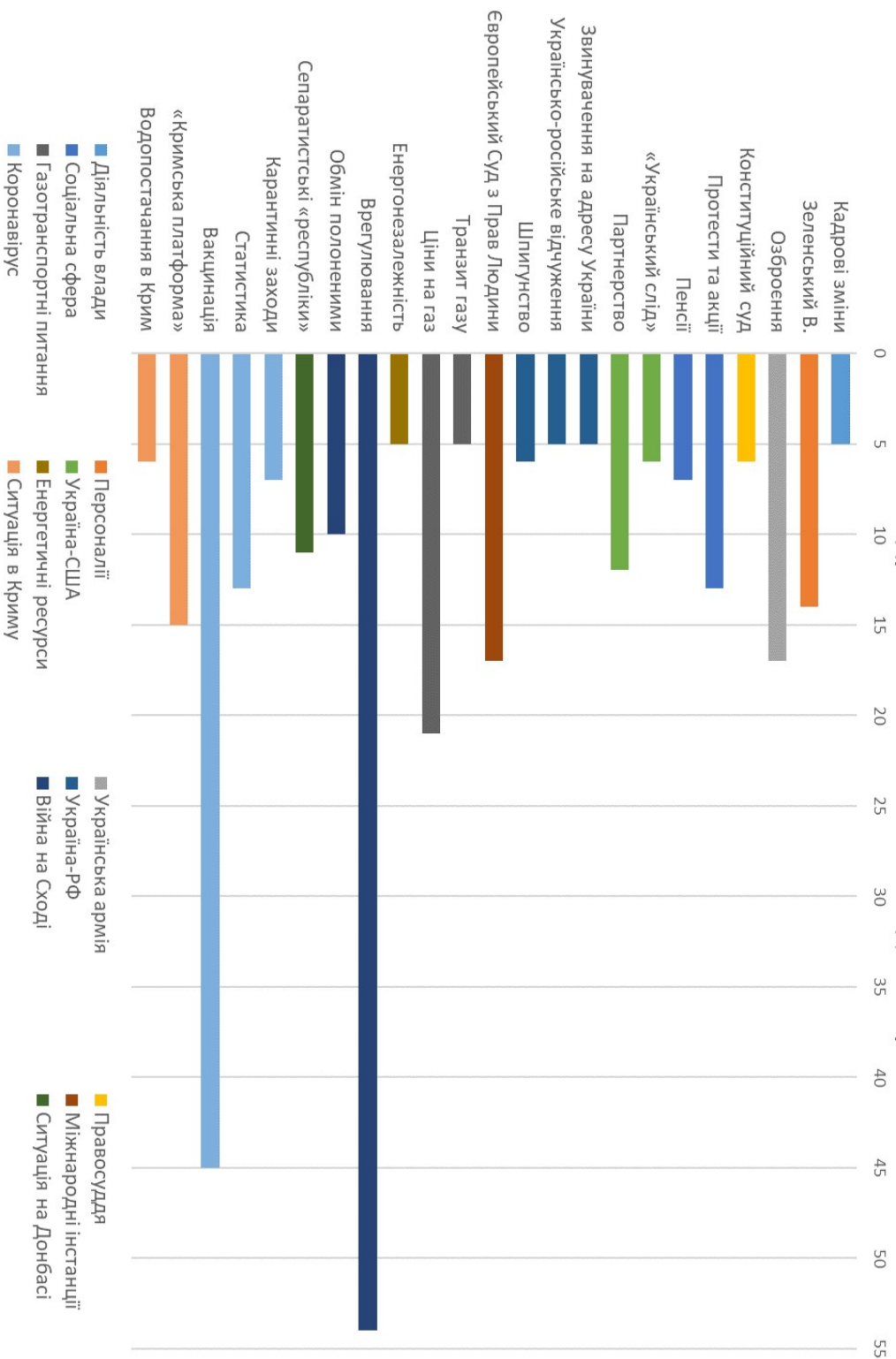

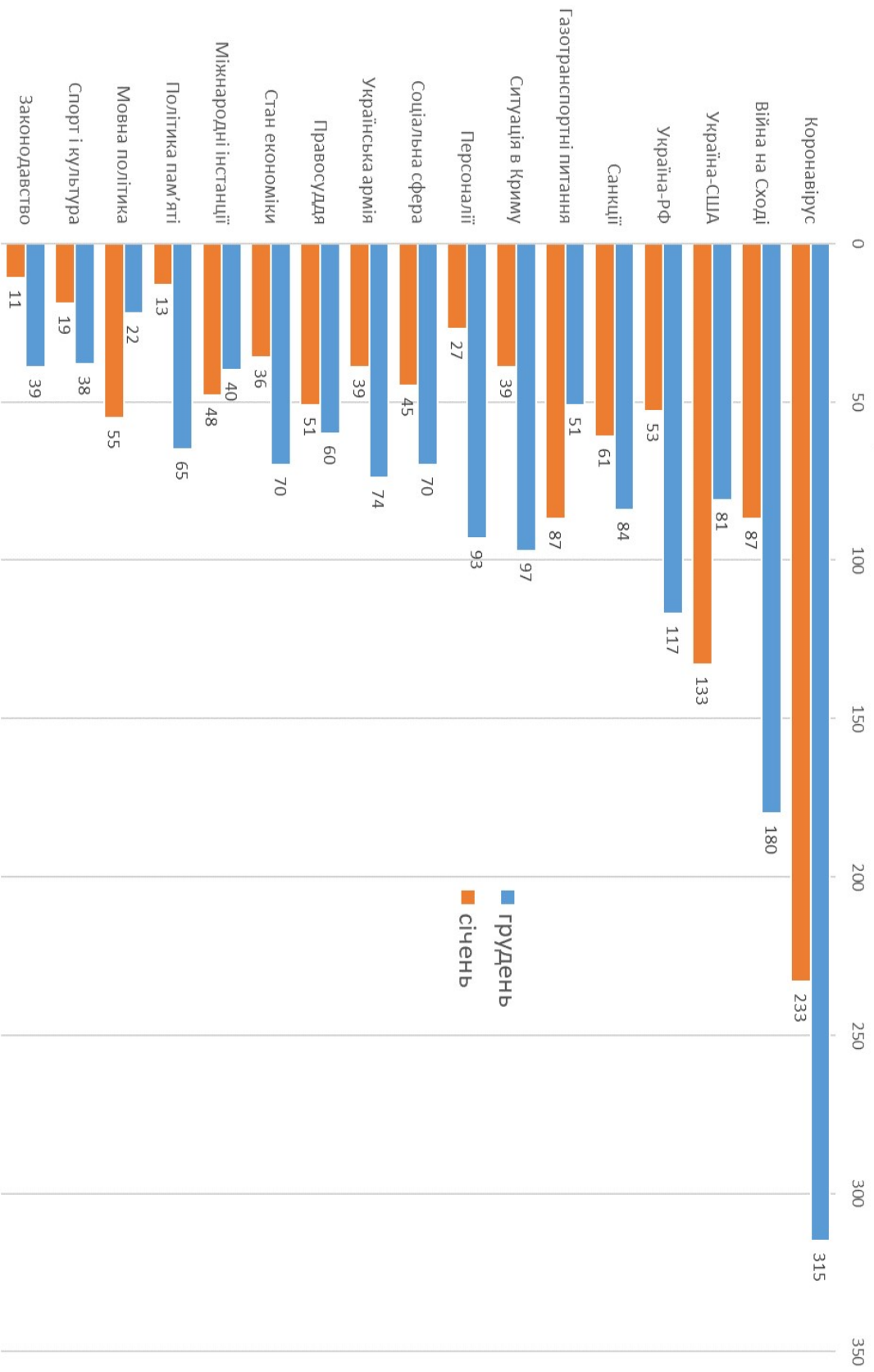
Діаграма 15. Динаміка найбільш популярних тематичних тегів

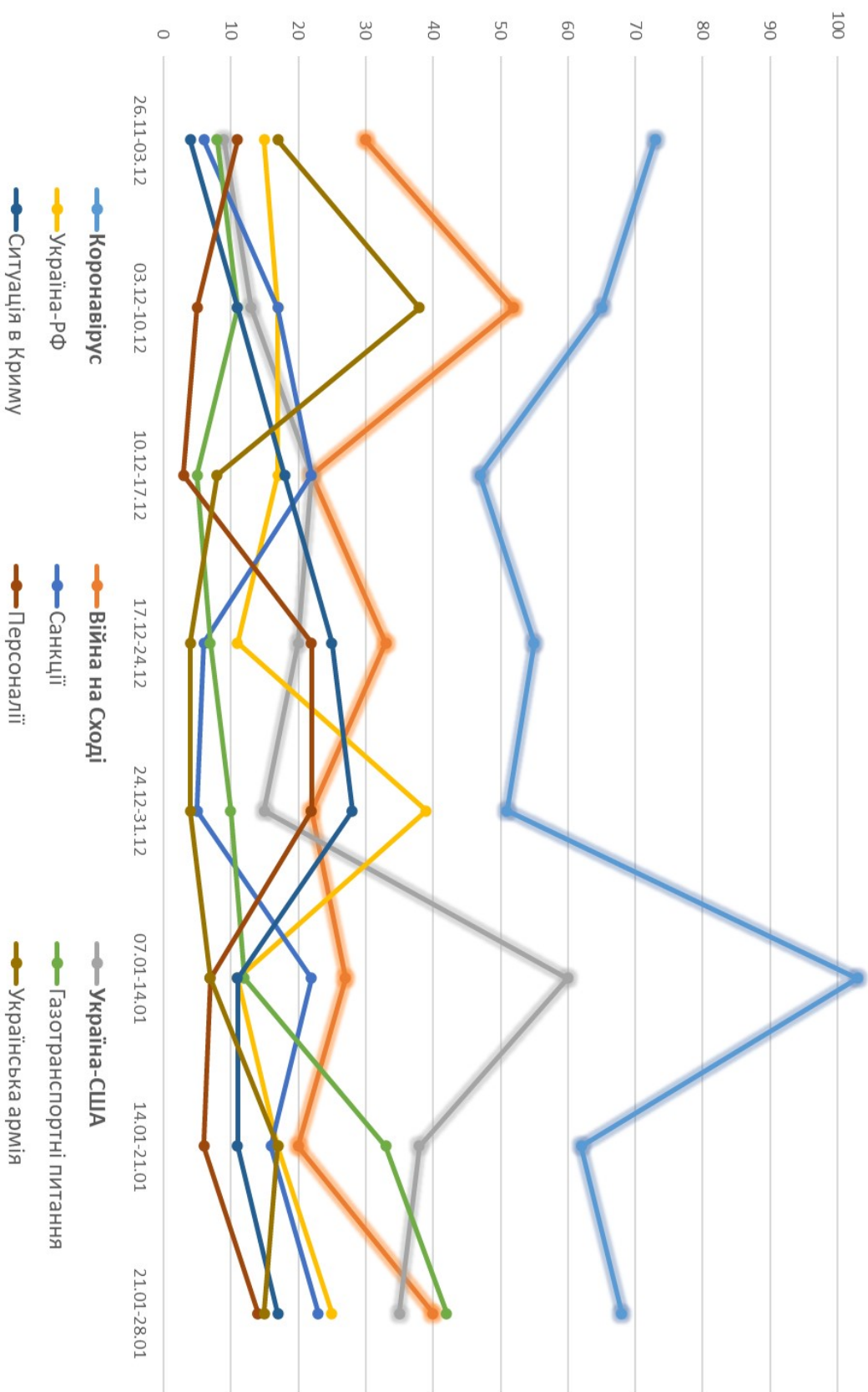
Діаграма 16. Найбільш згадувані тематичні теги та їх підтеги в західних ЗМІ

Діаграма 17. Найбільш згадувані тематичні теги та їх підтеги в російських ЗМІ

Діаграма 18. Порівняння кількості повідомлень найбільш топкових тематичних темів за грудень 2020 р. – січень 2021 р.

Діаграма 19. Динаміка найбільш популярних тематичних тегів за грудень 2020 р. – січень 2021 р.

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *

Блог на сайті «Lv.ua»

Про автора: Денис Осмоловський,
правозахисник

Мораторій на безглуздя

Постановою КМУ №89 від 03.02.2021 року відновлено деякі види перевірок Державної податкової служби. Опустимо (поки що), що мораторій, який було запроваджено законом про внесення змін до Податкового кодексу у правовий спосіб можна було зняти лише таким же законом, і що делегування Уряду коригувати закони підзаконними актами суперечить Конституції України. Тим не менш, постанову прийнято, перевірки ДПС начебто можуть розпочинатись, але головне – які перевірки?

Зупинимось на «особливих» перевірках, які породила дана постанова: «...дозволивши проведення таких видів перевірок юридичних осіб: документальних позапланових перевірок з підстав, визначених підпунктами 78.1.1 та/або 78.1.4 пункту 78.1 статті 78 Кодексу, суб'єктів господарювання реального сектору економіки, які сформували податковий кредит за рахунок оформлення ризикових операцій з придбання товарів/послуг (із переліку ризикових платників податків, визначених у межах роботи Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування оприлюднених у засобах масової інформації фактів можливих корупційних дій посадових осіб органів державної влади, які призвели до значних втрат дохідної частини Державного бюджету України, утвореної відповідно до Постанови Верховної Ради України від 24 квітня 2020 р. № 568-IX)»

Спробуємо розібратись у хитросплетінні словосполучень в постанові, які радикально впливають на перспективи її правозастосування. Дуже схоже, що хтось підготував якщо випадково, то «ведмежу послугу», якщо навмисно, то явно не безкорисно.

Розробник проекту постанови офіційно – Мінфін, але готувався текст саме Державною

податковою службою та відповідно погоджувався нею в Державній регуляторній службі.

Кого спробують перевіряти ДПС? Це найголовніший правовий нонсенс, а точніше безглуздя, адже постанова 89 не просто активує перевірки на підставі 78.1.1 та/або 78.1.4 пункту 78.1 статті 78 Кодексу, які були під мораторієм. Вона визначає для перевірок ДПС обмежене коло суб'єктів, яких можна начебто перевірити. І в даному випадку, щоб ДПС видала наказ на позапланову перевірку, одночасно мають спрацювати декілька умов, які однозначно будуть вивчатись судом під час оскарження правомірності цього наказу.

Перша умова – це має бути суб'єкт господарювання реального сектору економіки. Умова аморфна, адже нормативне визначення «реального сектору економіки» відсутнє, тим більше у Податковому кодексі, тому умова підходить до будь-кого, але так само може бути використана в суді для спростування доводів органу ДПС щодо належності платника до цієї умови (категорії/сфери, тощо).

Друга умова – це суб'єкти, які сформували податковий кредит за рахунок оформлення ризикових операцій з придбання товарів/послуг. Ось тут треба розібрати детальніше. «Ризикові операції» – це які? Очевидно, що той хто готував текст постанови намагався хоч якось в даному випадку визначити «безтоварні/нереальні/удавані» господарські операції. Підтвердженням такого твердження є те, що перша редакція постанови, яку було направлено на погодження до Держрегуляторної служби, містила визначення: «вочевидь нереальних операцій з придбання...». Після зауважень Мініюсту текст постанови отримав «ризикових операцій», фактично потрапивши у нормативну пастку, адже критерії ризиковості здійснення операцій як раз існують у нормативному документі – славнозвісна постанова

¹Збережено стиль і граматику оригіналу

КМУ 1165. Отже, друга умова – це відповідність господарської операції критеріям ризиковості, але... Згідно постанови 1165 реєстрація податкової накладної по такій операції, якщо вона відповідає цим критеріям, зупиняється (!), а це значить, що право на податковий кредит у покупця відсутнє, а тому він апріорі не зможе з'явитись у сформованому податковому кредиті суб'єкта «реального сектору економіки». Отже, якщо операція ризикова згідно постанови 1165, від неї немає сформованого податкового кредиту для покупця, а тому умова просто непрацююча.

Третя умова – у дужках зазначено «із переліку ризикових платників податків, визначених у межах роботи Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України...». Дужки в тексті постанови свідчать про конкретизацію змісту перед ними. Отже, буквально слід читати: суб'єкти господарювання реального сектору економіки, які сформували податковий кредит за рахунок оформлення ризикових операцій з придбання товарів/послуг і які одночасно є в переліку ризикових платників, що визначила ТСК. Тобто, суб'єкт перевірки має бути у переліку ризикових і ще у нього по постачальниках має бути зупинена реєстрація ПН/РК, що унеможлиблює формування податкового кредиту (!). Очевидно, що малась на увазі умова, що постачальник буде у переліку ризикових, а не сам суб'єкт перевірки, але й тут спіткає невдача. Згідно тієї ж постанови 1165 у ризикового платника всі реєстрації ПН/РК на продаж зупиняються, отже він апріорі не може комусь сформувати кредит. Коли ж його виключають з переліку – то він формує кредит покупцю, адже не є ризиковим. Це взаємовиключні умови, які разом ніколи не спрацюють.

Але є ще й четверта умова. Цей суб'єкт – «ризиковий контрагент» чи то «вигодонабувач з переліку ризикових», має бути визначений ризиковим саме у межах роботи Тимчасової слідчої комісії. Отже ДПС якимось чином має довести у суді, що визначено ризиковим суб'єкта саме у межах роботи (!) ТСК.

У підсумку. Оскільки частина мораторію на позапланові перевірки з підстав, визначених

п.п. 78.1.1 та/або 78.1.4 пункту 78.1 статті 78 Кодексу залишається чинною, завданням ДПС у суді буде доводити, що платник не підпадає під чинний мораторій і відповідає критеріям (умовам) постанови № 89. З огляду на вищевказані прогалини (безглуздя тексту постанови) довести в суді правомірність наказів на проведення перевірок для ДПС буде нереально, а тому всі накази про призначення позапланових перевірок або результати таких перевірок можуть бути визнані протиправними.

Що це: «лихо з розуму», професійна непридатність чи спланована спецоперація по врятуванню користувачів «скруток», які за формальних ознак будуть скасовувати у суді накази про призначення позапланових перевірок або результати цих перевірок. Звичайно тішить, що дійсний реальний сектор бізнесу, який буде потерпати від зголоднілих ГУ ДПС, теж отримав правову броню від сваволі, але ... чи є взагалі боротьба із так званими «скрутками» чи то просто імітація?

Додатково, платникам податків!

Якщо платник вважає перевірку протиправною, у нього є два шляхи можливих дій:

відмова в допуску до перевірки і подальше оскарження наказу в суді;

допуск до перевірки та подальше оскарження її результатів, в тому числі з посиланням на процедурні порушення під час призначення перевірки.

Якщо отримали запит ДПС у період карантину пам'ятайте! Запит податкового органу повинен визначати конкретні підстави, тобто, наявність чітко окреслених обставин, які свідчать про порушення платником податків податкового законодавства. Без повідомлення вказаних фактів платник податків не має об'єктивної можливості надати будь-які пояснення та їх документальне підтвердження (Верховний Суд у справі №280/2578/19). Отже належність платника, якому надійшов запит, до вищевказаних чотирьох критеріїв (умов) постанови № 89 має бути в запиті ДПС. Далі звертайтеся до правників, адже дії ДПС будуть «вочевидь протиправні»...

П.С. Хочеться вірити, що наступним мораторієм буде мораторій на правове безглуздя. (https://lb.ua/blog/denys_osmolovskiy/477951_moratoriy_bezgluzdya_.html). – 2021. – 17.02).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Олег Тітамир, президент ГО «Українська організація захисту споживачів послуг»

Чому «дешеві тарифи» є небезпечним популістським міфом?

Немало українських політиків традиційно експлуатує тему зниження житлово-комунальних тарифів, щоб сподобатися виборцям і прийти до влади. Водночас, чинний уряд вдався до штучного обмеження ціни на газ, при цьому гальмуючи впровадження ринку в решті сегментів ЖК-послуг, аби запобігти масовим соціальним протестам. Пропоную з'ясувати, наскільки контр-продуктивною є схожа політика, і як вона спричиняє подальшу деградацію житлово-комунальної галузі.

Копійчана комуналка: назад до СРСР?

Деякі політики і депутатські фракції методично закликають владу використовувати в ЖК-секторі лише газ українського видобутку, знизити його ціну для населення заледь не до собівартості, а то й узагалі – встановити мораторій на підвищення ЖК-тарифів. Навіть на недавньому провладному форумі «Україна 30. Платіжка», присвяченому тарифним проблемам, можновладці воліли говорити про те, як вони «героїчно» стримують зростання тарифів для населення, оминаючи політично-«непродуктивну» тему системного реформування ЖК-галузі. Та які можуть бути наслідки всіх цих «благих намірів»?

По-перше, обіцянки «низьких тарифів» – це плекання нафталінового радянського патерналізму й інфантильності серед споживачів, фантомні спроби повернення до копійчаної «комуналки», яка повністю субсидується державою, і, якщо хочете, до «ковбаси за два двадцять». Та дешевим буває лише «сир в мишоловці»! Якщо влада

й далі вдаватиметься до адміністративного регулювання тарифів, скажімо, до командних спроб «знизити їх удвічі», то невдовзі газ для споживачів може раптово зникнути, оскільки газовидобувним компаніям не вигідно буде збільшувати видобуток блакитного палива, а трейдерам – постачати його населенню. Чи не існує тут загрози скотитися до Венесуели? Адже, саме в цій державі «вольове» обмеження цін на товари першої необхідності й комірне призвели до того, що ці продукти просто зникли з полиць магазинів, а комунальні послуги перейшли у формат «віялових» відключень для мільйонів споживачів. Як наслідок, країна перебуває на межі економічного й фінансового краху, отримавши гіперінфляцію і зжебращення переважної частини населення!

По-друге, тарифний популізм вітчизняних політиків та чиновників так чи інакше розбещує споживачів, посилюючи в них переконання в тому, що комунальні рахунки зовсім не варто оплачувати. Наслідки такої масової безвідповідальності для ЖК-галузі не забаряться – цілком можна очікувати подальшого зростання заборгованості споживачів за житлово-комунальні послуги. Але ж і сьогодні ця цифра просто-таки карколомна – 56 мільярдів гривень! Такий «тренд» породжує ланцюгову реакцію – адже, недоотримані від споживачів кошти, разом із факторами корупції й безгосподарності самих ЖК-підприємств, призводять не інакше, як до стрімкого зростання їхньої заборгованості перед контрагентами. Так, станом на вересень 2020 року борги теплопостачальних компаній перед НАК «Нафтогаз» за блакитне паливо становили 44 млрд грн., газзбутів – 24 млрд грн., а облгазів – 20 млрд грн. Водночас, актуальна заборгованість водоканалів за електроенергію, яку вони купують за цінами промислового сектору, – близько 7 млрд грн. Саме це влітку й восени минулого року призвело до масових відключень водопостачальних підприємств від струму і до припинення подачі холодної води споживачам! Чи за такого боргового навантаження можлива безперебійна робота цих компаній, особливо ж, зважаючи на те, що в більшості підприємств ЖК-галузі чинні

тарифи навіть не покривають собівартість послуг?!

По-третє, за умови «дешевих» цін на комірне про високу якість у наданні ЖК-послуг слід надовго забути! Адже, житлово-комунальна інфраструктура практично не оновлювалася з радянських часів. Наприклад, у Києві (а в решті регіонів ситуація — ще гірша) частка каналізаційних труб, які фактично вичерпали експлуатаційні строки, становить понад 63 %. З них ветхих і аварійних — більше третини! З 2,7 тисяч кілометрів столичних тепломереж, 80 % — зношені, значна частина ділянок не ремонтувалася протягом 40-50 років! Звідси — масштабні аварії та перманентні прориви цих труб (як наприклад, недавній випадок у Києві, коли 46 будинків лишилися без гарячої води й опалення при сильному морозі!). Звідси — т. зв. питна вода в комунальних кранах, насичена токсичною хімією, ледь теплі батареї в квартирах під час зими, або невивезені масиви сміття! Ось така «якість» — при цьому навряд чи можна знайти хоча б одного споживача, котрий би не хотів отримувати житлово-комунальні послуги високого гатунку та за найкращими європейськими стандартами. Зате мільйонам громадян подавай «дешеві тарифи»!

Чи можливо все це застаріле і вкрай зношене господарство, яке експлуатується ЖК-компаніями ще з радянських часів, привести до ладу, повністю оновивши інфраструктуру, — за рахунок чинних тарифів? Адже, ці кошти — єдине джерело інвестицій в українську житлово-комунальну галузь? Однозначно ні. У більшості підприємств-постачальників не вистачає грошей навіть, щоб розплатитися з боргами, не кажучи вже про капітальні інвестиції! Цей показник у структурі собівартості ЖК-послуг, як правило, не перевищує 5 %! Тут може виникнути природне запитання: мовляв, а чому вони не збільшують інвестиційну частку? А тому, що інші складові витрат перманентно зростають — як-то оплата праці, комерційна вартість газу, чи електроенергії, комплектуючі, витратні матеріали і т. д. А головне — тому, що чинні ЖК-тарифи передбачають вкрай низьку (а нерідко — і від'ємну) рентабельність, а чистий

прибуток цих компаній рідко коли перевищує 7 %! Тож, за рахунок чого інвестувати?!

Актуальні цифри зайве підтверджують критичну ситуацію з інвестиціями в модернізацію ЖК-мереж. Так, за експертними оцінками, для повного оновлення каналізаційної інфраструктури Києва потрібно понад 30 млрд грн. Приблизно така ж сума необхідна для комплексної модернізації столичних тепломереж. Водночас, у минулому році в бюджеті Києва на будівництво та модернізацію всіх (!) труб та комунікацій — водопровідних, теплових і каналізаційних — виділено «аж» 575, 6 млн грн. А відповідна «аварійна» стаття витрат «Київводоканалу» складала всього-на-всього 34 млн грн., що взагалі є смішною сумою, враховуючи масштаби!

За статистикою, в Києві щороку модернізується (а насправді — здебільшого латається) 3-4 % мереж різних сегментів. Відтак, за умови збереження таких темпів, для повного оновлення труб необхідно, як мінімум, 25 років. Якщо ж врахувати ще й амортизацію, тобто подальше стрімке зношення інфраструктури, то цей термін може збільшитися до цілих півстоліття!

Як це не прикро, критично-необхідних капіталовкладень ЖК-галузь так і не отримає, допоки потенційні інвестори будуть демотивовані популізмом політиків з їх «низькими тарифами», допоки цей різновид бізнесу не приносить високих прибутків і до тих пір, поки інвестиційна складова в собівартості послуг корелюватиметься з нульовою позначкою

Якщо ж сьогодні не привести житлово-комунальні тарифи в Україні до економічно-обґрунтованого рівня, то вже завтра очікувано будуть затяжні перебої з теплом та електроенергією, а післязавтра населені пункти перебуватимуть під загрозою повного відключення від струму і теплопостачання, що під час холодної зими може призвести до нового «Алчевську».

І, по-четверте, «низькі тарифи» на воду, газ, або тепло — це мільярдні дотації з держбюджету і субвенції з місцевих бюджетів (а насправді — з податків громадян), що покривають

різницю між ринковими і «соціальними» цінами на ЖК-послугами. У випадку ж із електропостачанням, різницю між тарифом для населення і його реальною вартістю компенсує промисловість та інші споживачі, щороку витрачаючи на це майже 37 млрд грн. До речі, дивний парадокс: чому електроенергія (за приблизно однакової собівартості) має в Україні «дві» ціни – для побутових споживачів і для промисловості, яка платить за струм на порядки більше? Натомість в ЄС, на відміну, від практики деформованого українського «ринку», електроенергія для бізнесу коштує дешевше, ніж для населення, адже йдеться про набагато вищі обсяги споживання!

Тож, до чого насправді призводять тарифний популізм і бюджетне марнотратство? Правильно – до забирання коштів з інших надважливих статей бюджету, до хронічного недофінансування армії, медицини, освіти, соціальної сфери, пенсій і т. д. А у випадку з електроенергією – до збільшення собівартості промислового виробництва, зниження конкурентоспроможності вітчизняного бізнесу, а нерідко – й до банкрутства компаній!

Назагал же, реальна ціна «дешевих тарифів» — це не лише незадовільна якість ЖК-послуг (як цілком очевидний результат антиринкових механізмів), а й енергетична бідність і найнижчий рівень життя в Європі!

Як можна вийти з цього зачарованого кола? ЖК-галузь критично потребує мільярдних інвестицій, інакше вже завтра на неї очікує крах. Проте допоки «правила гри» на цьому квазі-ринку диктує держава й політики-популісти, поки відсутні дієва законодавча база й інституції, що захищають інвесторів і їхню власність, поки лишатиметься корупційна й прогнила судова система – ніхто не вкладатиме грошей у «глобальну» модернізацію житлово-комунальної інфраструктури.

Гроші, які надходять від споживачів, в кращому разі використовуватимуться в копійчаному масштабі на традиційне латання дірок, в гіршому ж – розкрадатимуться корупційними менеджерами під піар-прикриттям фінансового «дефіциту». Насправді ж, замість популістських гасел і командно-

адміністративних важелів у ЖК-галузі, влада, як мінімум, повинна:

- розробити комплексну програму реформування житлово-комунальної галузі, спрямовану на впровадження ринкових механізмів у сферах електроенергетики, тепло- і водопостачання та ін.;

- підготувати ЖК-інфраструктуру й мережі, що перебувають у державній, чи комунальній власності, до прозорих і незаангажованих конкурсів щодо передачі цих комплексів у концесію;

- впровадити чіткий графік приведення всіх тарифів до рівня економічно-обґрунтованих і ринкових, які втім мають корелюватися з реальними доходами українців. Водночас, необхідно встановити достатній обсяг субсидій для соціально-незахищених прошарків населення. Назагал, маємо орієнтуватися на країни Європейського Союзу, де тарифи не можна назвати низькими, втім вони посилені для споживачів в силу високого рівня зарплат;

- розробити стандарти якості послуг у всіх без винятку ЖК-сегментах. Окрім цього, уряд, НКЕРКП і Антимонопольний комітет повинні створити дієві алгоритми контролю за: конкурентним ціноутворенням, виконанням інвестиційних планів підприємствами, дотриманням ними стандартів якості у наданні послуг тощо;

- необхідно перейняти досвід ЄС, де ключовим фактором енергоефективності стали не стільки підвищення цін на ЖК-послуги, скільки допомога держави – цільові субсидії на утеплення (замість гігантських сум на бюджетну компенсацію частини тарифів населенню), дешеві кредити на заходи енергоефективності житла споживачів, повне оснащення домогосподарств приладами обліку, тепла, води газу тощо.

За великим рахунком – саме в зниженні втрат ресурсів у розподільчих та внутрішньобудинкових мережах, зменшенні споживання, комплексному обліку послуг і полягає головний потенціал до нижчих цифр у ЖК-платіжках українців. Ну і звісно ж – у повноцінній конкуренції на ЖК-ринку, де гравці будуть боротися за клієнтів, в тому числі

– пропонуючи їм притомні ціни (https://lb.ua/blog/oleh_titamyr/478077_chomu_deshevi_tarifi_ie_nebezpechnim.html). – 2021. – 19.02).

Блог на сайті «AgroPolit.com»

Про автора: Ольга Матвіїва, директор ГО «Бізнес-Варта»

Спадщина за кордоном – ризики для аграрного та іншого бізнесу

Рейдерство, як поняття порушення права власності – явище багатогранне і має ряд сприятливих умов для реалізації та пролонгації.

Однією із таких умов, є недосконале, а іноді навмисно так прописане, законодавство, підзаконні акти, або відсутня чітко описана процедура тих чи інших дій. Це дає можливості для «маневрів» недоброчесних осіб.

У своїй діяльності ГО «Бізнес-Варта» часто зустрічаються із такими суперечностями, які нечітко регламентують вирішення певної ситуації.

Не є виключенням законодавство, яке регулює нотаріальну діяльність у сфері спадкування. Зокрема присутні недоліки, які потребують термінового врегулювання у питанні управління спадковим майном на час прийняття спадщини на території України та питанні видачі свідоцтва про право на спадщину за законом, що видається для підтвердження права на спадщину, яка знаходиться за кордоном. (Форма №16).

Даний документ необхідний спадкоємцям в тих випадках, коли спадкове майно, знаходиться (зареєстровано) на території тих держав, з якими Україною не укладено міжнародного договору про правову допомогу. До їх переліку, наприклад, належать Республіка Сейшельські Острови, Беліз, Британські Віргінські Острови.

Український бізнес широко застосовує в своїй практиці реєстрацію компаній в юрисдикції цих країн. І українські підприємці можуть вважати, що їх активи, таким чином, захищені. Але, така думка дещо оманлива. Тут, як і в принципі, завжди, варто пам'ятати, що люди – смертні. Після смерті власника бізнесу

(спадкодавця) активи, які в кінцевому варіанті були зареєстровані за межами юрисдикції українських законів – можуть не перейти до рук законних спадкоємців в Україні, що позбавить можливостей оформити право власності на спадщину.

Проблема криється там, де її не очікували.

Ось цей на перший погляд простий бланк Свідоцтва про право на спадщину для представлення за кордоном за формою №16, який спадкоємцю(спадкоємцям) має видати нотаріус, що веде спадкову справу: Даним Свідоцтвом нотаріус, згідно законів України, мав би засвідчувати відносини між спадкоємцем та спадкодавцем після смерті останнього. Такі зобов'язання на нотаріуса покладає Цивільний Кодекс України, ЗУ «Про Нотаріат», Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України (далі – Порядок), Наказом Міністерства юстиції України № 3253/5 від 22.12.10 року, а саме додатком 25 (далі – Наказ, додаток 25). Ця форма є типовою, простою і застосовується усіма нотаріусами України уже роками.

Маючи таке законно видане Свідоцтво, спадкоємці (спадкоємець) отримує можливість звернутися до відповідних компетентних органів за кордоном для здійснення перереєстрації прав на майно зареєстроване у їх юрисдикції. Це свідоцтво є документом, який підтверджує виключно той факт, що особи дійсно є спадкоємцями та в яких частках (про що і має вказати нотаріус у свідоцтві за формою 16). І все.

Проте, існують факти, коли бізнес, або інша власність не переходить під контроль законних спадкоємців через відмови нотаріусів видавати такі Свідоцтва. Відмови нотаріусів можуть бути з різних причин: спираються на власне трактування українського законодавства, порядків та процедур, а також на свою власну точку зору, яка виглядає як вмотивовані фантазії.

Колізія, яка дає можливість таких «маневрів» захована в тому, що нотаріуси, посилаються на п.п. 4.14. ч.4, Глави 10 Розділу II Порядку. Цим пунктом Порядку, окрім іншого, передбачено встановлення об'єму спадкового майна. І саме

це вимагають окремі нотаріуси у спадкоємців, яким це майно ще потрібно розшукати в майбутньому за межами України. Також слід розуміти, що Порядок регулює діяльність нотаріусів в Україні, отже встановлення об'єму майна має процесуальний зміст для майна, що знаходиться саме в Україні. А форма №16 стосується майна, яке знаходиться за межами нашої держави в тому числі у країнах, з якими не підписано договір про міжнародну правову допомогу. І саме наявність виданого Свідоцтва за формою №16 і дає єдину можливість спадкоємцям відшукати таке майно і зареєструвати своє право власності на нього. Як результат, спадкоємець знаходиться у замкненому колі, яке йому замикають окремі нотаріуси, котрі по-своєму розуміють свої обов'язки та можливості.

Попри факти з відмовою видачі Свідоцтва за формою №16, нам також відомо, що є факти і безпроблемної видачі таких документів в Україні. Напрошується висновок, що можуть бути запитання до окремих представників даної поважної і необхідної професії, які або по – своєму сприймають букву закону та свої повноваження, і неточності в нормативно-правових актах таким чином їх захищають, але несуть шкоду правам та інтересам бізнесу та спадкоємцям.

Встановлювати неправомірність дій нотаріуса можна тільки через суд. Тільки наявне судове рішення дає можливість Мін'юсту притягнути таких нотаріусів до відповідальності. Але, судовий процес – це втрата часу (близько року). Тому, варто усунути корінь виникнення даної проблеми і не дати можливостей для створення негативних наслідків.

Про те, що така проблема існує підтверджує Мін'юст. Вони говорять у своєму листі, що зазначення складу спадкового майна, яке знаходиться за кордоном при видачі Свідоцтва за формою №16 – законодавством України не передбачено. Даний лист оприлюднила Нотаріальна Палата України на своєму сайті. Зміст даного листа ми розуміємо як такий, який дає розуміння відсутності підстав для необхідності вимагати додаткові документи від

спадкоємців при видачі Свідоцтва за формою №16, але наявності поля для «маневрів».

У цьому листі Мін'юст також констатує факт відсутності врегульованого законодавством України питання щодо зазначення спадкового майна, яке знаходиться за кордоном. Дану констатацію не варто сприймати як таку, що питання має бути врегульоване законодавством. Окрім того, таке врегулювання суперечило б іншим пунктам Закону України «Про Нотаріат».

Вирішення даного проблемного питання можливе простим, швидким і правильним шляхом. Потрібно врегулювати певні неточності на рівні Наказу Міністерства юстиції України та провести коригування-деталізацію деяких Положень Мін'юсту.

Отже, назріла ситуація, коли необхідно чітко відрегулювати дії нотаріуса у цьому питанні, адже ми стикаємося з маніпуляціями. Оперативні і правильні кроки зі сторони Міністерства юстиції України захистять активи бізнесу, права спадкоємців та встановлять чіткі умови роботи для нотаріусів, чим захистять представників цієї професії і їх репутацію. (<https://agropolit.com/blog/455-spadschina-za-kordonom--riziki-dlya-agrarnogo-ta-inshogo-biznesu>). – 2021. – 18. 02).

Блог на сайті «Власна справа»

Про автора: Олексій Пустовіт, партнер юридичної фірми «Астерс»

Нагляд купівлі/продажу бізнесу: Перша редакція містить лише 1 пункт прав для компаній

Уряд опрацював законопроект, відповідно до якого виникає новий напрям контролю у сфері злиття та поглинань. Держава отримує повноваження стежити і навіть зупиняти домовленості стратегічно значущих для нацбезпеки компаній орієнтовно із сорока галузей.

Ситуація з запорізькою «Мотор Січ» вказує на відсутність такого законопроекту.

Україна не першою спробує наглядати на інвестиціями. Схоже законодавче підґрунтя,

жорсткіше, в Америці, країнах Європейського союзу.

Цифра угод, що не відбулися, з огляду на ризики національній безпеці, підіймається у світі. Причина не лише у військово-промисловій сфері. До прикладу, Австралія недавно спинила продаж молочної компанії китайському інвестору, бо «не відповідає інтересам країни».

В Україні з'явиться не лише поняття регулювання інвестицій, але й вирішення питань Кабміном.

В новому Документі не йдеться про регулювання процедури отримання дозволу. Але саме вона визначає права бізнесу, критерії оцінки допустимості інвестицій, положення про Міжвідомчу комісію з питань оцінки впливу іноземних інвестицій, формування її складу.

Падає ринок M&A. Правила нагляду формуватиме КМУ, а оцінку – буде проводити урядова комісія. Відсутність якісних стримувань і гарантій прав на рівні закону створюють причини для додаткового впливу на бізнес, з практики інших регуляторних сфер.

Новий правовий Документ передбачає лише 1 пункт прав компаній – можливість оскарження остаточного рішення Міжвідомчої комісії в суді.

Сфери нагляду: оборона, виробництво озброєння, ядерна енергія, авіаційна, космічна, оператори телекомунікаційних та портових послуг, видавнича діяльність, надрокористування, деякі суб'єкти природних монополій (приміром, компанія з транспортування, розподілу нафти, газу трубопроводами).

Прив'язка до монопольного стану покладатиме на телекомунікаційних операторів додатковий тягар визначення відповідного ринку й своєї частки на ньому. Щодо портових операторів, то міститься звертання до переліку, який повинен визначити Кабінет Міністрів, тобто недотримана виключність, визначеність об'єкта контролю на рівні закону.

Поняття «інвестицій» у Документі займає велику частину ділових операцій. Окрім купівлі частки у компанії (порогом для оцінки виступає 10%-ий голосуючий пакет), вимога попередньої оцінки поширюватиметься на отримання в оренду чи інше управління більш ніж 25%

активів стратегічно значущого підприємства, отримання функцій керування ним.

Інвестор зіштовхується з необхідністю оцінки на етапі входження в стратегічне підприємство, інколи протягом періоду володіння ним і, врешті, під час повного або часткового продажу активу.

Останнє особливо потребує уваги поточних власників активів зі сфер, що підпадають під оцінку.

В разі прийняття закону, такі активи можуть бути заморожені, їхня вартість може спадати, а з фінансуванням не виключені складнощі через меншу заставну привабливість таких активів.

Для інвесткомпаній присутність у портфелі акцій стратегічного підприємства потенційно створює необхідність оцінки угод за участю материнської компанії, навіть, якщо вони безпосередньо не причетні до українського активу – стратегічного підприємства.

Закон поширює свою дію на іноземних інвесторів, пов'язаних з ними осіб. Передбачається, що інвестиції українських компаній з використанням іноземних структур, угоди іноземних інвесторів через українські компанії також будуть виступати об'єктами оцінки.

Процедура – загальний опис термінів розгляду запиту на отримання узгодження інвестиції в Мінекономрозвитку, загальний перелік документів та інформації, зокрема, структуру компанії-покупця та її фінанси. Форму запиту буде обирати Мінекономрозвитку, здійснюватиме перевірку надання вичерпної інформації, підтвердження необхідності оцінки іноземної інвестиції.

Санкції і роль Антимонопольного комітету. Документ не містить прямих санкцій за порушення його вимог, однак передбачає неможливість отримання дозволу Антимонопольного комітету України на концентрацію, який дуже часто потрібен. Відсутність дозволу створює ризик значних штрафних санкцій, розмір яких може сягати 5 відсотків всієї виручки групи, до якої належить покупець.

Неможливо отримати антимонопольний дозвіл тоді, коли інвестиція може й не підпадати

під оцінку. Для безперешкодного отримання дозволу АМКУ доведеться звертатися до Мінекономрозвитку із запитом на отримання погодження інвестиції «про всяк випадок».

Алгоритм дій суттєво гальмуватиме процес інвестиції, забираючи можливість паралельної оцінки інвестиції й отримання дозволу на концентрацію, посилюватиме регуляторний тиск на бізнес.

Країна має потребу у законодавчому інструменті захисту стратегічно важливих компаній. Початкова версія проекту Документу не є збалансованою з огляду бізнесу, так само як і оптимальним щодо юридичної техніки.

Відповідно до досвіду багатьох держав, якщо у вдосконаленій редакції закону додадуть критерії оцінки, процесуальні права учасників, можливість прийняття зобов'язання для отримання позитивної оцінки, відповідальність недобросовісних інвесторів, механізми впливу на порушників закону, інститути консультацій та слухань, можливість відводів членів Міжвідомчої комісії, основні повноваження й правила роботи Мінекономрозвитку і Міжвідомчої комісії, можливість оскарження їхніх окремих дій, це сприятиме його ефективності.

Рушійною силою ухвали Документу може бути анонсована приватизація, зокрема, підприємств «Укроборонпрому», це потребуватиме дієвого механізму захисту інтересів нацбезпеки (<https://vlasnasprava.ua/nahliad-kupivli-prodazhu-biznesu-persha-redaktsiia-mistyit-lyshe-1-punkt-prav-dlia-kompanij/>). – 2021. – 12.02).

Блог на сайті «Освіта.ua»

Про автора: Сергій Захарін, доктор економічних наук, професор, голова ГО «Науково-дослідний інститут економічного розвитку», керівник патронатної служби міністра освіти і науки України.

С. Захарін: профтехосвіта переживає не кращі часи

На засіданні колегії Міністерства освіти і науки було презентовано проект Стратегії

професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року. На мій погляд, цей документ заслуговує на те, аби його ретельно проаналізувати.

Документ розроблявся робочою групою, до складу якої увійшли працівники МОН, керівники закладів професійної освіти, наукових установ, представники організацій роботодавців та громадських організацій.

Не секрет, що нині система професійно-технічної освіти «переживає» не кращі часи. Переважна більшість випускників шкіл бажають продовжувати навчання у закладах вищої освіти. А от продовжувати навчання у закладі професійної освіти, на жаль, все ще не вважається престижним.

З іншого боку, очікування роботодавців щодо кваліфікації випускників не збігаються з реальністю. Часто-густо заклади професійно-технічної освіти не мають належного навчального обладнання, а виробнича практика проводиться або формально, або фрагментарно.

У 2020 році жодна міська рада не спрямувала кошти із залишків освітньої субвенції на зміцнення матеріально-технічної бази та розвиток інфраструктури закладів професійної (професійно-технічної) освіти, тоді як обласні ради витратили на вказані цілі 44 млн грн.

Частка видатків на систему професійної (професійно-технічної) освіти у консолідованому бюджеті на освіту у 2020 році становить 4,55% (у 2016 р. – 4,78%). Це вчергове підтверджує той факт, що фінансування професійної (професійно-технічної) освіти здійснюється на найнижчому рівні, покриває

Система професійно-технічної освіти майже не отримує інвестицій. Випадки фінансової підтримки закладів освіти з боку бізнесу є поодинокими.

Вказані проблеми доповнюються нераціональним нормативним регулюванням. Досі існують протиріччя у нормативно-правових актах щодо розподілу повноважень між центральними та місцевими органами влади.

Проект Стратегії професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року,

який було презентовано на засіданні колегії Міністерства, спрямований на вирішення зазначених проблем, а також – на посилення ролі та значущості ланки професійної освіти як окремого елемента національної освітньої системи.

У проекті Стратегії задекларовано наступні цілі:

Створення ефективної системи управління та фінансування. Доцільне ухвалення Закону «Про професійну (професійно-технічну) освіту», у якому мають бути встановлені, зокрема, раціональні інструменти управління закладами професійної освіти та механізми стимулювання їхнього розвитку. Необхідно створити сучасну систему управління освітою (EMIS), яка допоможе зібрати всі дані системи професійної (професійно-технічної) освіти на одному ресурсі. Будуть використовуватися новітні підходи до розвитку автономії закладів.

Забезпечення відповідності змісту і якості професійної (професійно-технічної) освіти потребам ринку праці. Слід оновити та розробити стандарти професійної (професійно-технічної) освіти на компетентнісній основі, а також продовжити розвивати мережу навчально-практичних центрів (навчальні осередки з новим обладнанням та технікою, де учні зможуть опанувати практичні навички, а дорослі – пройти підвищення кваліфікації або перенавчання. Окрім того, підвищення зарплати викладачам та майстрам, покращення їх соціальних гарантій, сприяння підвищенню кваліфікації – ці заходи мають призвести до збереження та зміцнення кадрового потенціалу професійної (професійно-технічної) освіти.

Розвиток державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти. Йдеться про максимальне залучення бізнесу до співпраці із профтехами. Можливі форми: розвиток дуальної форми освіти, залучення роботодавців до створення освітніх програм та підтримки закладів. Крім цього, передбачено встановити податкові пільги й економічні стимули для бізнесу, який інвестує у розвиток закладів професійної (професійно-технічної) освіти, що сприятиме

підвищенню їх мотивацію співпрацювати з профтехзакладами.

Популяризація професійної (професійно-технічної) освіти. Слід допомогти закладам побудувати сильний імідж та репутацію. Перспективним видається створення центрів кар'єри у закладах, підвищення рівня інформаційних матеріалів та ресурсів. Також важливим завданням є популяризація робітничих професій з урахуванням гендерного аспекту та проведення конкурсів фахової майстерності, у тому числі і World Skills.

Вже зараз можна сказати, що реалізація Стратегії не буде легкою. Належне виконання Стратегії можливо лише на основі поєднання зусиль усіх стейкхолдерів. Йдеться не лише про традиційні форми державно-приватного партнерства, хоча вони вкрай важливі. Конче необхідна консолідація зусиль владних інституцій, у першу чергу на рівні органів місцевої влади (обласні адміністрації, органи місцевого самоврядування). Окрім того, важлива підтримка громадських інституцій та міжнародних партнерів.

Зрозуміло, що система професійної (професійно-технічної) освіти повинна задовольняти основні потреби ринку праці. У той же час ця система повинна задовольняти освітні проблеми здобувачів освіти (учнів). Ми ще маємо шанс зробити заклади професійної (професійно-технічної) освіти місцем, де молоді і немолоді громадяни зможуть перетворити свій талант на справжню професію.

На проблеми розвитку професійної (професійно-технічної) освіти неодноразово звертали увагу Президент України, Прем'єр-міністр України, міністр освіти і науки України. Ухвалено низку важливих рішень, у тому числі – щодо доцільності розробки проекту Стратегії. На цій основі буде розроблено низку інших важливих документів, що спрямовані на підвищення якості освіти.

P. S. У цій статті відображено лише позицію автора. Висновки та фактичні твердження, наведені у цій статті, не відображають позиції державних органів, установ, організацій (<https://osvita.ua/blogs/80676/>). – 2021. – 17.02).

Блог на сайті «Lv.ua»

Про автора: Дмитро Лубінець, народний депутат України, голова парламентського Комітету з питань прав людини

Люди – не товар і не подарунок: яких змін потребує законодавство України

Ви любите дарувати подарунки? Більшість відповість так! А якщо подарують вас? Моторошно звучить, правда? Втім, реалії сьогодення диктують нам свої умови і правила, перевертають світ навиворіт, показуючи не завжди приємні сторони. Сумно визнавати, що у цивілізованому світі, у XXI ст. існують, більше того, процвітають такі ганебні явища, як торгівля людьми, дарування, оренда, надання у безоплатне користування чи передача людини в рахунок погашення боргу. Важко уявити, що ці всі слова про людину. Важко уявити, що хтось виступає, так званим “дарувальником”, а хтось – “подарунком”. Важко уявити, що права людини не просто порушуються, а нівелюються, знищуються.

Сьогодні торгівля людьми чи не одна із актуальних проблем сучасності, яка стоїть на рівні з тероризмом та суперечить міжнародним нормам і Конституції України. Практично всі соціальні групи населення можуть стати жертвами таких ганебних форм експлуатації. Особливо гостро ця проблема стоїть наразі в Україні. Адже часто, саме з країн пострадянського простору, здійснюється експорт «живого товару» на світові «ринки». Українцями торгують, дарують, здають в оренду! Є низка факторів, які щороку збільшують кількість таких злочинів: війна на Донбасі, поява ВПО та трудова міграція, економічна нестабільність, підвищення рівня безробіття, бідність, яка змушує їхати на кордон на заробітки, часто нелегально.

Кримінальний кодекс України не передбачає поняття «здійснення іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина», що на практиці призвело до складнощів притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчиняють дії, направлені на передачу

або отримання людини, маючи на меті її експлуатацію. Значна частина таких злочинів відбувається всередині країни, ще частина – за кордоном. Коли агенти з працевлаштування заманюють своїх співвітчизників на роботу за кордоном, обіцяючи “золоті гори”. На практиці ж виходить зовсім інше. Міжнародна організація з міграції (МОМ) проводила опитування населення, згідно з яким близько 40% наших громадян, які працюють не в Україні працюють неофіційно. Саме ці люди можуть потрапити в “зону ризику” та стати жертвою злочинців. Дивно, але маючи таку сумну статистику, наше законодавство не готове карати злочинців на повну! Тому впевнений, що цю проблему потрібно вирішувати якнайшвидше і притягувати до кримінальної відповідальності тих, хто “дарує” такі путівки у “краще майбутнє”. Судами при розгляді справ про торгівлю людьми, незважаючи на тяжкість кримінальних правопорушень, часто ухвалюються м'які вироки, а в багатьох випадках засуджені взагалі звільняються від відбування покарання з випробуванням.

Уже давно прийшов час посилити відповідальність за торгівлю та експлуатацію людей. Тому днями у Верховній Раді було зареєстровано законопроект №5134, який я ініціював та раніше анонсував під час виступу у Парламенті. Цей законопроект передбачає збільшення мінімального строку позбавлення волі за торгівлю людьми з 3 до 6 років. Крім того, документ передбачає відповідальність злочинців незалежно від наявності згоди потерпілого на експлуатацію в разі примусу, викрадення, обману, шантажу, матеріальної чи іншої залежності тощо.

Торгівля людьми – це один із найприбутковіших бізнесів у світі. У нашій країні успішно функціонує велика кількість злочинних угруповань, які втягують українців у різні правопорушення і фактично ними торгують. Після того, як Національна поліція ловить їх «на гарячому», виявляється, що це посередницькі компанії, які займаються «орендою людей», «передачею у подарунок» тощо. Тобто знаходять юридичні підстави, щоб уникнути відповідальності. І наша Феміда

закриває на це очі і відпускає злочинців або дає умовні терміни. У результаті засуджені виходять під заставу або взагалі уникають кримінальної відповідальності й покидають межі країни, щоб повернутися й розпочати свій бізнес знову. Законопроект “Про посилення кримінальної відповідальності за торгівлю людьми” передбачає посилення покарань шляхом удосконалення положень Кримінального кодексу України, запровадження у ст.149 КК України такої форми злочинного діяння, як «здійснення іншої незаконної угоди, об’єктом якої є людина».

А відповідальність за порушення цієї статті має наставати незалежно від наявності згоди

цієї людини на експлуатацію, якщо до неї було використано заходи впливу. Наприклад, змушують займатися проституцією, здійснюючи над людиною моральне та фізичне насилля, шантаж чи погрози. Все це впливає на психіку та здорове світосприйняття, руйнує життєві принципи та наштовхує на суїцидальні настрої. Саме тому, важливо на законодавчому рівні посилити відповідальність за такі злочини й убезпечити своїх громадян. Таким чином ми зможемо частково перервати ланцюг знедолених доль і роками налагоджену схему кримінального бізнесу з торгівлі людьми! (https://lb.ua/blog/dmytro_lubinets/478503_lyudytovar_i_podarunok_yakih.html). – 2021. – 24.02).

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ
№ 3 (208) 2021**

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Редактори:
Я. Маленко

Комп'ютерне верстання:
Н. Крапіва

Підп. до друку 26.02.2021.
Формат 60x90/8. Обл.-вид. арк. 2,77.
Наклад 2000 пр.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, Голосіївський просп., 3
siaz2014@ukr.net